

ДУЪНЪЯДИН ЭХИР ГЪЕЛЕ ХЪИЖЕЗМА

КЪИЯМАТДИН ЮГЪ - ГЕЛЕЖЕГДА ХЪАНА КІАНЗАВАЙ КАР. АДАЗ ГЪАЗУРНИ ХЪАНА КІАНДА

Исятда къежел февралдин варз алукънава, алатай йисан эхирра жеда лагъай Дуъньядин эхир гилани хъанвач. ГъакӀни гъеле 1999- йисуз жеда лагъай эхирзаманни алукънач. Инсанар, арадал затӀ алачиз жезвай гъарай-эвер акурла, Дуъньядин эхир гъич садрани жедач, ибур гъакӀан кичӀерар гунар я, лугъудай фикирдал атун мумкин я. Ва са вахт алукъзава, инсанрин и месӀладихъ интерес квахъзава. Анжах гъамишалугъ уьмуьр и Дуъньяда жедач ва эхирзаманни, шак алачиз, алукъда.

Макъала:
Азиз Мичигишев

Вучиз вун и кардихъ акӀ инанмиш я, - хабар къун мумкин я куьне. Сад лагъайди, Дуъньядин эхир чун гъар са кас патал чарасуз алукъда, вучиз лагъайтӀа гъар са касдиз къиникъ хас я- им гъадан эхирни я. Мадни, Халикъди халкънавай гъар са шейинихъ эвелни эхир ава. Анжах вад шей – инсандин руьгъ, Арш, Женнет, Жегъеннем, Лавгъуль-магъфуз (Хранимая Скрижалъ) гъамишалугъ я. Яни Чил, Рагъ планетаризни, гъакӀни вири Чилин шардизни вичин эхир ава. Естественний илимрал машгъул гъи алимди хъайитӀани квез и кардикай ахъайда. И вахтар алукъдалди яшамаш хъайибурузни халисан Дуъньядин эхир аквада. Амукъзавайди Дуъньядин эхир жедайдахъ инанмиш хъун я. Гъар са кас вичин крада гъадагъа авунвайдакай яргъа хъунихъ инанмиш хъана кӀанда. Къияматдин Югъ. Гележегда хъана кӀанзавай кар. Адаз гъазурни хъана кӀанда. Мусурмандикай, эгер адан Къияматдин Югъ алукъдайдал шак физватӀа, ам муьмин тахъун мумкин я. Къияматдин Йикъакъ инанмиш хъун иман чарасуз тир дестекрикай сад я. Гъаниз килигна, мус жеда тӀа чизвачтӀани,

чун ам алукъдай вахт къведайдахъ кӀевиз инанмиш я. Ам жедай вахт чун, чи хийир патал, чакай чуьнуьхарнава. Ам я Къуръандай, я гъадисрай жегъидач. Анжах адан чӀехи ва гъвечӀи лишанар малум я. Гъа и лишанриз килигна, чавай Къияматдин Югъ яргъал ва я мукъвал алани чириз жеда. Къияматдин Йикъан гъвечӀи лишанрал вил вегъинилай башламишиз жеда. Виликамаз лугъун – абур вири алукънава. Дуъньядин эхир мукъвал хъайила чилел авамвал, эдебсузвал чкӀида, диндин чирвилер квахъда, инсанри ачухдакач ички ишлемишда ва зинавал ийида. Аламат жедай кар ам я хъи, массовый информациядин такъатар вилик фенвай, образованидин дережа виниз тир чи девирда алай аямдиз авамди, эдебсузди лугъуз жеда. Дугъри я, информация къачун

патал чахъ сергъятар авачир къван мумкинвилер ава. Анжах чна а мумкинвилер гъикӀ ишлемишзава? Чун акъуллу ва я чи образование хкаж жезвани? За фикирзавайвал, ваъ. Диндин чирвилерикай рахайтӀа, чаз абур эсиллагъ бес жезвач. И кардикай сектантрини цӀийиз пайда хъанвай диндин жуьреба-жуьре рекъери менфят къачузва. Алкоголни явавал чи уьмуьрда адетдин кардиз элкъвенвайди гъич садазни сир туш. Ингъе ибур - Къияматдин йикъан гъвечӀи лишанар! Маса гъи лишан къачуртӀани, гъакӀ я. Лугъуда хъи, Къияматдин Югъ алукъайла, инсандин уьмуьр кепекдиз, къиникъарни адетдин кардиз элкъведа. Ихътин крарикай чар гъар юкъуз газетрини телевидениеди хабар гузва. Тек инсан къиникъини гъич са къурхулувални арадал гъизвач.

Нумрада:

Каспийскдин цӀийи мискӀинда мавлид

Дамахсузвал рикӀин кӀевирнавай цуьк я

Газетдиз чар

Мавлид - Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ хайи югъ

АЛЛАГЪ-ТААЛАДИ МУГЪАММАД ПАЙГЪАМБАР ﷺ И ДУЪНЪЯДИЗ РАКЪУРАЙ РАББИ-УЛЬ-АВВАЛЬ ВАРЗ АЛУКЪНАВА

Макъала:
Агъмад-гъажси Мегъамедов

Эгер чун са касди къутармиш авуртӀа, чаз амай уьмуьрда ам кӀан жеда ва чна адаз гъуьрмет-хатур ийида. Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ лагъайтӀа, чаз жувалайни кӀан хъун ва ам хъунал виридалайни пара ва гъамишалугъ шадвал авун чи буржи я. Амма диндин жигъетдай зайиф хъун сеbeb яз чавай и кӀвалах гъамишалугъ тахъуниз килигна, йиса са сеферда хъайитӀани, Раби-

уль-Аввалдин вацра, мавлид кӀиле тухвана кӀанда. И мярекатни еке харжийрихъ галаз алакъалу авун ва аниз пара мугъманриз эвер гун шартӀ туш. Гъакъикъатда, мавлид жуван хизандихъ галаз Пайгъамбар ﷺ хайи йикъал шадвал авун лагъай чӀал я.

Гъийиф хъи, къенин юкъуз, мавлидар кӀиле тухун цӀийи крагъ я, абур Пайгъамбардин ﷺ, адан женгинин юлдашрин ва салафу-салигъинрин девирда авай крагъ тушир, яни абур тухун къадагъа

я лугъузвайбуру ава. Гъабурухъ галаз сад хъиз, мавлид - сувар я, ам мусурманри йиса са сеферда хъайитӀани кӀиле тухун герек я лугъузвай мусурманарни ава. Им гъахъ кар яни? Мавлид (араб гаф) - хайи вахт, чка лагъай чӀал я. Мавлид - им Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ уьмуьрдикай, гъар са вакъиада вичи-вич тухвай ахъайзавай мярекат я. Алай девирдин алмиркай сад тир Сайид Мугъаммад Алави Малини аль-Гъасаниди лагъана: «Ислам чна Мугъаммад Пайгъамбарди-

вай ﷺ къачурди я, гъакӀ хъайила, адан уьмуьр вич Ислам я». Мавлид - им Пайгъамбар ﷺ хайи юкъуз кӀиле тухузвай сувар я лугъузвайбуруз Алави ихътин жаваб гузва: «Исламда кӀеве сувар ава. Ибур Сив хуьнин сувар ва Къурбанд сувар я. Амма Пайгъамбар ﷺ хайи югъ, чна адаз сувар лугъузвачтӀани, гъабурлайни виний я.» Гъа и кӀеве суварилай алава яз, Пайгъамбар ﷺ хун сеbeb яз, чаз Аллагъди виний авунвай маса йикъарни хъана: Арафадин югъ, жуьмядин югъ, Раджаб,

Каспийскдин цийи мисклинда мавлид

20-январдиз Каспийск шегьерда Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ дидедиз хъайи йикъаз талукъарнавай мавлид къурмишна. Ам шегьердин цийи Жуьмя-мисклинда кьиле фена. Каспийсквийрихъ галаз и шадвили мярекатда иштиракиз республикадин гзаф пиперай мугъманар атанвай. Мисклин туькьурунин вири крар куьтыгъ хъанвачтлани (са вацралай куьтыгъ жеда лугъузва), алай варз сувабар къазанмишун патал мавлид кьиле тухун кветнай. Мавлидда Дагъустандин муфтийдин заместителар Магъди-гъажи Мутаилова, Мугъаммад-гъажи Мангуева, Мугъаммад-гъажи Гъажиева, Каспийск шегьердин имам Калимулла-гъажи Хидирбегова, Махачкъала шегьердин Жуьмя-мисклиндин имам Мугъаммадрасул-гъажи Саадуева, Махачкъаладин редуторный посёлокдин Жуьмя-мисклиндин имам Мугъаммад-Шамил Мирзоева, Избербаш шегьердин имам Мугъаммад-гъажи Арсланиева, исламдин машгъур камалэгъли Магъди-гъажи Абидова, диндин деятель Мугъаммадрасул-гъажи Каранаева ва гзаф масабур иштиракна. Мяркат Буйнакск шегьердин имам Абдулкарим-гъажи Мегъамедова кьиле тухвана. Чпин рахунра диндин алимри и вацран ва ийизвай мавлидрин къуватдикай, Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ лайихлувилерикай лагъана. Къейд авурвал, шариатдив къурвал яшамииш хъун ва риклин сидкъидай Аллагъдиз ﷻ икрамун Аллагъдин Расул пара клан хъунихъ галаз алакълу я. Рахунра гъакъни Аллагъдин ﷻ къвалерихъ авай къуватдикай лагъана. Алимар неинки абур эцигуникай, гъакъ икрамун патал анриз финикайни рахана. Гъар сада вичин суьгъбетар авурдалай, меслятар къалурадалай къулухъ

Дагъустандин халкъарин чаларал дуьаяр келна. Дагъустандин муфтийдин заместитель Магъди-гъажи Мутаилова къватл хъанвайбур Каспийскдин мисклиндин цийи имамдихъ галаз танишарна. Ам диндин машгъур алим, Дагъустандин Исламдин университетдин кафедрадин заведующий Камалуддин-гъажи Агъмедов я. Вичин нубатда Каспийск шегьердин имам Каримулла-гъажи Хидирбегова цийи мисклиндин имам Камалуддин-гъаждихъ галаз санал шегьерэгълийрин арада диндин савадувал хкажунин къвалах хъсандиз кьиле тухуз жедайдак умудар кутуна.

Мугъаммад пайгъамбардикай

Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ виридалайни гуьрчегди тир. Адан къаматдихъ ва къилихдихъ галаз гъич са инсандин, гъатта адалай вилик атай пайгъамбардин къаматарни къилихар гекъигиз жедач. Аллагъ-Таалади Къуръанда адалай тарифна (мана): «Гъакъикъатда, ви къилих зурбади я» («Аль-Калам» сурадин 4-аят). Пайгъамбардихъ ﷺ галаз таниш тир гъар садаз ам вичин чандилайни гзаф къандай. Гъакъван рикъиз чими инсан тир ам. Адан чини нур гудай. Ам гзаф къакъанди ва аскъандини тушир, юкъван буйдинди тир. Чарар чулав ва бурмавал алайбур, чин лацу ва элкъвей, вилер чулав, рацъамар яргъибур тир.

Макъала:
Гъасан Амаханов,
газетдин редактор

Юрфан кларабрин арада пайгъамбарвилини муьгъуьр авай. Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ инсанрикай виридалайни жумартлу ва виклегъди тир. Адан сивяй гъамиша анжах гъакъикъат акъатдай, ам ихтибар гъиз жедай, хъуьгуьл инсан тир. Адахъай атирдин ни къведай. Пайгъамбардин ﷺ вахтунда бицъи аял тир Жабир бин Самура ﷺ ахъайна: «Са гъикъ ятлани Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ зи хъуьхъевевай гъил гъяна, за адан гъилин къайивал гъиссна, налугъди ада гъил атирар авай чантадай акъуднай». «Пайгъамбар ﷺ феи рекъай феи инсандиз адан атирдин ни къведай, гъа идалди адаз вичелай вилик гъа рекъай Аллагъдин Расул ﷺ феиди чир жезвай». Пайгъамбардиз ﷺ гъил къачудай ва сабур ийидай алакълун авай. Аллагъ-Таалади Вичин Гъабибдиз вири инсанрихъ галаз рахадай къайда чирна. Гъа икъ са сеферда Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ къилин гада атана. Ада лагъана: «Я Аллагъдин Расул ﷺ зиз вуч ийидатла чидач, завай эхиз жезвач, заз са рушахъ галаз зина (ашервал) ийиз къанзава». И арада Пайгъамбардин ﷺ патав гъай Умар асгъабдизни ﷺ жегъилдин гафарин ван хъана. Умараз ﷺ хъел атана: «Килиг и ягъсуздаз, гъич регъуь тахъана Пайгъамбардин ﷺ вилик вуч лугъузватла! Я Аллагъдин Расул ﷺ, ихтияр це, за адан къил яна галудда». Пайгъамбардини ﷺ Умаравай ﷺ сабур авун тлалабна. Ада жегъилдивай жузуна: «Бес ваз гъа къвалах (зина) са чарада ви дидедихъ галаз авуна къандани?» Гадададай гъарай акъатна: «Ваь, ваь, къандач, я Расуляллагъ!» «А къвалах ви вахахъ галаз авуна къандани?» - давамарна Аллагъдин Расулди ﷺ. «Ваь, гъелбетда, къандач», - мад гъарай акъатна жегъилдай. «Ваз руш хъайила, адахъ галаз гъа къвалах авунайла, къандайни?» - алава хъуьвуна Пайгъамбарди ﷺ. «Мад жегъилдай гъарай акъатна: «Ваь, ваь, са шаки алачиз, къандачир!» Ахпа Аллагъдин Расулди ﷺ лагъана: «Бес ваз зина ийиз къанзавай дишегъли са нин ятла диде, вах ва я руш тушни? Гъикъ ваз ви мукъвабурухъ галаз зина авуна къанзавачтла, вазни чарабурун мукъвабурухъ галазни зина ийиз гъич клан жемир». Ихъгин жавабдин ван хъайи жегъилди вич гъавурда акъуна ва гила вичиз а чиркин къвалахдикай гъич фикирни хъийиз къанзамач лагъана хъфена. Ингъе, гуьрметлу мусурман стхярни вахар, гъа и вакъиадикай хабар хъайи гъар садаз Пайгъамбар ﷺ гъихътин зурба кас тиртла чир жеда. Нагагъ Пайгъамбарди ﷺ квахъ зи патавай ягъсузди лагъана, адахъ калтугнайла, вуч жедай? Гададиз дуьз рехъ чир жедачир, икъ хъайила, Пайгъамбарди ﷺ сабурдивди ам гъавурда туна. Къуй Аллагъди ﷻ чаз Пайгъамбардиз ﷺ табий жедай къуват гурай! Амин.

Россияди гъаждал финин къайдаяр дегишарзава

Цинин йисуз Россиядай гъаждал финин цийи къайдаяр туькьуьрзава, - хабар гана вичин «Голос России» радиостанциядихъ галаз кьиле феи интервьюда гъаждин крарай тамам ихтияр ганвайди тир, Федерациядин Советдин председателдин заместитель Ильяс Умаханова. Мумкин тир дегишвилерик, - ада къейдайвал, - коммерциядин гъаж-операторрин ериндал государстводин къаюмвилек квай центролизватнавай къурулушар туькьуьрун ква. 2012-йисуз Россиядин 15 турфирмадай 20653 агъали гъаждал фена. Умаханован гафарай, государстводин ихътин къурулуш туькьуьрун Эр-Риядан теклиф я. И тегьерда ада са шумуд уьлкведихъ галаз къвалахзава, анра махсус агенствоар ва я

министерствоар тешкилнава. «Саудовский Аравиядин регъберри гъаждал физвайбур гзаф авай уьлквейрихъ галаз анжах ихътин къайдада къвалахзава. А уьлквейра, я махсус агенствоар, я министерствоар арадал гъанва. Гъавилай чнани жуван къвалах цийи тегьерда авун герек я. Амма чна гъар са кам хъсандиз фикирна къачуна къанда. Им лап назик месэла я. Гъаждал финин цийи къайдаяр бажармишна кьилиз акъудун четин къвалах тирди гъар сада аннамишна къанда. Белки, алай йисуз чна вини дережадин, масабурухъ галаз бягъ члугъваз жедай са проект кардик кутада. Гъи тегьерда хъсандиз къвалахиз жедатла килигин», - лагъана Федерациядин Советдин председателдин заместителди.

Мусурманрин алибри Малида дяве акъвазаруниз эверзава

Мусурманрин алибрин международный союзди (IUMS) Малида кьиле физвай вакъийрин гъакъиндай чпик квай секинсувал къалурна ва къаларзавай кве патазни дяве акъвазаруниз, месэляяр меслятлалди гъялун патал чарасуз тир серенжемар кьиле тухуниз эверна, - хабар гуьза «Ислам для всех» твар алай союзди. Союзди къейдайвал, къецепатан уьлквейрин дяведин интервенцияди «Малида фадлай авай чуьлурунрилай, къиникърилай, инсанрив яс, гуж чуьгуьз вугунилай, бейкарвал артухарунилай, кашалай гъейри хъсан са къуьнални гъидач». Идахъ галаз алакълу яз IUMS-ди чпелай гзаф крар аслу тир са жерге уьлквейриз месэла и тегьерда гъялуни карда куьмекун патал чарар ракъурнава

ва чебни къулухъ акъваз тийидайди къейднава. Мусурманрин алибрин международный союздик дяведи «вичихъ галаз къиникъар, чуьлурунар гъидайдан ва гъакъни са куьникни квачир къара жемят пучдайдан» гъакъиндай къалабулух кутаза. Алибри Къуръандин ихътин аятрал фикир желбзава (мана): «...Ни са себени авачиз (яни къиникъ арадал къведай ва я чилел маса пис крар тавунай) ихътин тахсирар квачир инсан къейитла, ада вири инсанар къейидай я, амма ни инсандин чан хвейитла, ада вири инсанрин чанар хвейидай я. Чи пайгъамбарар абурун патав ачух чирвилер гъаз фена, амма идалай къулухъни гзафбуру герексуз крар ийизва» (Къуръан, 5:32).

Учредитель Благотворительный фонд "Путь". Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана	Редактор Гасан АМАХАНОВ	Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.	При перепечатке ссылка обязательна	Тираж 2. 800 экз.
Редакционный Совет Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ Сулейман-хаджи ТАГИБЕКОВ	Канонический редактор Шамиль-хаджи ОМАРОВ	Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.	Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-Салам»	Адрес редакции: 367015 РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а.
Главный редактор Заурбек (Абдулла) ЯИКБАЕВ	Дизайн, вёрстка Мугъаммад Мусаев	Индекс 51395	Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____	Телефоны: Редакция: (8722) 51-85-22. Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222. по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24. E-mail: assalamweb@gmail.com web: www.assalam.ru
	Корректор Ярахмед ХАНМАГОМЕДОВ		Сдано в печать 31 января 2013 г. в 20:00	

ДУЬНЬЯДИН ЭХИР ГЬЕЛЕ ХЬИЖЕЗМА

1 « Пила гьич са тахсирни квачир бицлекар, са классда авай аялар санал рекъизва.

Инсанриз мад адалатлувал гьат хьийидач, ам саки амуку хьийидач, гьалал-гьарам лагьайтла, абур эсиллагь риклелай фида. Гьакьикъатда гьакл тушни мегер? Я дахьайтла жезвай крариз масакла лугьуз жедани?

Мадни чаз виридаз малум тир са шаксуз лишан. Амни хизандин роль зайиф, хизандин ивиррар (ценности) ужуз хьун я. Диде-бубадиз яб тагун, папарин члалаз килигун – им девирралди арадал атанвай хизандин алакьяр члур хьун лагьай гаф я.

Виридалайни ашкара, гьакл килигайлани аквазвай Къияматдин Йикъан гьвечли лишанрикай сад чи девирда чкланвай маса къачудайла, хгудайла сада-сад алшурарун я. Вири и кардлай шикаят ийиз жеда. Туьквенрай шейэр къачузвайбуру алшурарун маркетингдин са хилез элкьвенва.

Гьелбетда, винидихь твар кьунвай лишанри инсанрин араяр кьайи ийида. Лугьузва хьи, инсандиз гьурмет авун лап агьуз дережадиз аватда. Сада-садан несигьатриз яб хгудач. И крар чал гьар са камуна гьалтзава.

Шегьерра патарай катна хтанвайбурун къадар артух жеда. Квалер къакъанбуру эцигда. Лайихсуз инсанар гьурмет-завайбурун арада жеда, абурун гьиле властни гафунин ихтиярар жеда. Им вири кьенин йикъан гьакьикъат я. Инсанар чи девирда суьгьурчи-вилихь инанмиш жезва, адан куьмекдалди чпин месэляяр гьялиз чалишмиш жезва. Имни Къияматдин Йикъан гьвечли лишанрикай сад я. Фал вегьин, чарарал къугьун вирирра чкИда. Вахт фад катда. Чакай гьар сада вахт катна физвайди гьиссда.

Гзафбур чакай чпин уьмуьрдилаи шикаят ийиз вердиш хьанва. Анжах гьикл ятлани, чун, Аллагдаиз шукур, акьван пис яшамиш жезвач. Элкьвена девлетар артух жезва, идахь галаз сад хьиз абур ишлемишунни. Чна абур акл ишлемиш-зава хьи, гзаф вахтара чун сергьятрилай элясзава. Жуван руьгьдиз зиян гана. Вара-заравал артух жеда, лагьанва. Мадни, инсанри дуьньядин девлетриз пара фикир гуда, эхират риклелай фида. Дуьньядин эхир муьквал къевезвайдан гьакьиндай шагьидвалзавай лишанар мадни ава. Абурукай кхьини гзаф чка къада. Абурукай гзафбур кьилиз актатнава.

Дуьньядин эхирдин эвел
Пила чавай чун Дуьньядин эхирдин сифте кьилиз гьахьнава лагьайтла жеда. И кардин гьакьиндай пашманвал авун герек къевезвани. Кьадар дегишариз жедани мегер? Адахь галаз гуьруьшмиш жез гьазур хьана кланда. Гьаркъуь шлар квай бункерар эцигуналди ваь. Чилин шар амуку тийидайди чиз-чиз абур эцигун ахмакь кар тушни мегер? Чун эхиратдиз вуч гваз фидатла – гьадакай фикир авуртла хьсан я, аз чиз. И кар чун патал виридалайни хийирлуди жеда – и дуьнядани, эхиратдани. И крар Дуьньядин эхирдин чехи лишанар алуькдалди авуна кландайбур я. Ахпа геж жеда.

Имам Магьди ва Даджал

Месела, имам Магьди атун кваз кьун тавуна гьикл амуькда. Ам атайла, вирирра адалатлувал жеда. И крар кьатлун тавуна амуькдани? Амма эгер са бязи гьамиша нарази ксариз и кар такуна амуькьайтлани, Даджал атун гьич садани кьатлун тавуна амуькдач. Им чун патал еке ахтармишун жеда. Гьич садрани тахьай хьтин фитне! Гьич садазни тахьай хьтин алакьунар авай инсаниятдин и душманди вич сифтедай пайгьамбар, ахпани Аллагь я, лагьана малумарда. Зайиф иман авайбур адан гуьгьунал-лаз фида ва чпин руьгьер телефда. Адал гьалибвал анжах чилерал эвичай Иса пайгьамбардивай ﷺ къачуз жеда. Имни еке аламатрикай сад жеда. Ахпа чилел Яьжужни Маьжуж чкИда. Даббат аль-Ард лугьудай еке са гьайван пайда жеда. Рагь рагьаклидай патай пайда жеда. Гум пайда жеда, ам яхцлур юкьуз амуькда. Гьижаз галай патахьай кьати ялав акьатда. Кьурьан цаварал хкаж жеда. Кьабени чкИда.

Ингье, и крар, са шакни алачиз, вири жеда. Кьурьандини гьадисри хабар гузва хьи, инсанар вири телеф жеда, абурун руьгьер Азраил малайикди вахчуда.

Дуьньядин эхир алуькдалди гзаф вахт амани-амачни – кар анал алач. Чун вири гьар гьикл хьайитлани рекьиди, садбур чпин вахт алуькна месел, са вуж ятлани винидихь лагьанвай крарин шагьид жеда. Дуьньядин эхирдин чехи лишанар алуькдали, кьиникь чал агакьдалди, чакь гьар садахь туба ийидай, жуь дуьз рекьел хкидай, Аллагь-Таалади гьил къачудайдак умуд кутадай мумкинвал ава. Ингье чак къалабулух кутуна кланзавай кар.

ДУЬНЬЯДИН ЭХИР МУС ЖЕДА?

Са шакни алачиз, динэгьлияр, гьакл динсузарни, и Югь мус алуькдатла лугьуз ава. Анжах и Югь вич алуькдалди садавайни са гафни лугьуз жедач. Гьаниз килигна Аллагь-Таалади Пак Кьурьандин «Аль-А'раф» сурадин 187 ва «Лукман» сурадин 34-аятра лугьузва (мана): «Абуру Вагай Эхиратдин Йикъакай хабар къазва: «Ам мус алуькзава?» Лагь: «Дугьриданни, и кардин гьакьиндай чирвилер анжах Реббидихь ава. Гьич садавайни, Адалай гьейри, ам алуькзавай вахт къалуриз жедач. И кар чир хьун Чилерни Цавар патал пара четин месэла я. Ам садлагьана алуькда»; «Дугьриданни, Эхиримжи йикъан гьакьиндай чирвилер анжах Аллагдахь ﷻ ава».

Макъала:
Саида Ибрагьимова

Са кас Пайгьамбардин ﷺ патав атана хабар кьуна: «Дуьньядин эхир мус жеда?» Аллагдаин Пайгьамбарди ﷺ жаваб гана: «Заз и кардин гьакьиндай завай хабар къазвай касдилай пара чирвилер авач». Килиг садра, Дуьньядин эхир мус жедатла гьатта Аллагдаин Векилдизни ﷻ чизвачир. Инсандиз вичин ажал алуькдай вахт чин тийидай хьиз, гьакл Дуьньядин эхирни инсанар патал сир яз амуькда. И кардин гьакьиндай абурухь анжах лап тимил чирвилер ава.

Пак Кьурьандин «Мугьаммад» сурадин 18-аятда Дуьньядин эхирдикай Аллагь-Таалади икл лугьузва: «Яраб абуру хабарни авачиз алуькдай Дуьньядин эхирдилай гьейри маса затл гуьзлемишзава жал? Адан лишанарни ава кьван. А югь алуькьайла, яраб абурувай чпиз гайи насигьатар риклел хкиз жедатла?» Мадни, «Ан-Нажм» сурадин 57-аятда лугьузва:

«Муьквал жезвайди (яни Къияматдин югь) муьквал хьанва».

И аятри, дугьриданни, Дуьньядин эхир муьквал жезвайди къалуьрзава.

Дуьньядин эхирдин виридалайни чехи лишанрикай сад Мугьаммад Пайгьамбардилай ﷺ кьулухь мад маса пайгьамбар тахтун я. Адалай кьулухь маса пайгьамбар хьунни авунач ва женни ийидач.

Имамар тир Бухариди, Тирмизиди гьизвай, Агьмадани вичин «Муснад» ктабда гьанвай, Анасалай, Сагьи бин Са'далай ва Бурайдалай агакьнавай гьадисри хабар гузвайвал, Пайгьамбарди ﷺ вичин къалуьрдай ва юкьван туплар хкажна, лагьана: «Зун атунин ва Дуьньядин эхир хьунин арада гьа и кьве тупунин арада авай кьван фаркь ава». Яни и кьве туб гьикьван муьквал алатла, Къияматдин югьни гьакьван муьквал хьанва ва Мугьаммад Пайгьамбардилай ﷺ гуьгьуьниз мад пайгьамбарарни хьжедач.

Алидилай (Аллагь вичелай рази хьурай) чав Пайгьамбардин ﷺ ихьтин гафар агакьнава: «Зи умматдиз, ахьгин крар авун пайда хьайила, чехи бедбахтвилер хьун – им виликамаз къарар авунвай кар я». Инсанри хабар кьунай: «Абур гьихьгин крар я, я Аллагдаин Векил!». Аллагдаин Пайгьамбарди ﷺ жаваб гана: «Халкьдин девлетар анжах тек са девлетлуйрин гьиле хьайила, авур кардай жаваб гуниз адетсуз кардиз хьиз килигдайла. Закатдиз, ибадатдиз хьиз ваь, жазадиз хьиз килигдайла. Итим папаз табий жедайла, ада дидедиз яб хгун тийидайла, вичин бубадихь галаз алакьяр атлудайла ва дустариз чин гун тийидайла, мискинра дуьньядин месэляяр гьалдайла, умматди, вичин регьбер яз, виридалайни лайихсузди

хкьайла, зулумкардиз зулумдай гьурмет-хатур ийидайла, алкоголь квай шейэр хьун ва ипекдин парталар алуькун ихтияр ганвайла, дишегьлияр-манидарар ва музыкадин алатар вирирра чкИлайла, умматдин къевезмай несилри алатайбурун намусдик хкИлайла – гьа вахтуна шлаюн гара, залзалаяр, чилер уьцлун, вакларни маймунар къванерин марфадиз элкьутн гуьзлемиша».

Мадни Абу Пурайрадилай атанвай Пайгьамбардин ﷺ гьадис ава: «Аллагдаин Пайгьамбар ﷺ мусурманрин вилик рахадайла, са касди атана хабар кьуна: «Я Аллагдаин Векил, Дуьньядин эхир мус алуькда?» Вичин ихтилат куьтягьай Пайгьамбарди ﷺ хабар кьуна: «Гьина ава а суал гайи кас?» - Зун ина ава, я Аллагдаин Пайгьамбар, - жаваб гана а касди. Аллагдаин Пайгьамбарди ﷺ жаваб гана: Авур кардай жавабдарвиликай кьил къакьудиз жедай вахтар алуькьайла, Дуьньядин эхирни гуьзлемиша». А касди хабар кьуна: «Авур кардин жавабдарвиликай кьил гьикл къакьудиз жеда?» Чи Пайгьамбарди ﷺ жаваб гана: «Жавабдарвал адан патахьай жаваб тагудайбурун хивез вегьедай вахтар атайла, Дуьньяди эхир гуьзлемиша».

Гьелбетда, Аллагдаин Пайгьамбарди ﷺ чаз хабар ганвай гьвечли лишанар чи уьмуьрда хьиз гьич садрани чкИлайди туш. Твар кьунвай гьар са пункт чи девирдин инсанриз хас я. Кьилди къачуртла, Рагьэкьечлудай патан агьалияр абуру рекьий акьуднавай Исламдин инсанарни кваз чпин кстахвилера, ягьсузвилера, ма'рифатсузвиле чпин гуььндур дережадив агакьнава. Идан гьакьиндай Аллагдаи ﷻ Вичин Кьурьанда лугьузва: «Вичи неинки адалатсузбур тергдай темягь финикай киче хьухь. Чир хьухь, Аллагь ﷻ жаза гуна виридалайни векьиди я» («Аль-Анфаль» сура, 25 - аят).

Пайгъамбарди кайни ۞ ڪъекъвераг чувудди кай къиса

«ВИРИ И ВАХТУНДА ЗА АМ ЛЯНЕТЛАМИШЗАВАЙ, ЗА АДАК БУЪГЪТЕНАР КУТАЗВАЙ! АДА ЛАГЪАЙТЛА, СА СЕФЕРДАНИ ЗАК ХКІАДАЙ ГАФ ЛАГЪАНАЧ!»

Пайгъамбарди ۞ руъгдин гегъеншвал ва вини дережадин милаймвални хъуьгуьлвал къалурзавай къисадикай квезни хийир къачу.

Макъала:
Саида Ибрагъимова

Мединадин базардин къерехда, вичин патав атай гъар садаз «Чан зи стхаяр, Мугъаммадан патав акъвазмир! Ам дилиди, тапархъан, суьгъурчи я! Эгер куьн адан патав хъайитла, адан гъилибанар жеда» лугъуз гъарайзавай буьркъуь къекъвераг чувуд акъвазнавай. Вичин патав вуж атайтлани, къекъверагди, и кардикай менфят хкудиз, Мугъаммад Пайгъамбардиз ۞ акси рахунар ийизвай. Ихътин лянетламишунар къекъверагдин сивелай жезвайбур тир ва гъа са вахтунда адаз Пайгъамбар ۞ вич акунвайди тушир. Буьркъуь къекъверагди буьгътенар кутазавайдан, лянетламишзавайдан гъакъиндай хабар Мугъаммад Пайгъамбардив ۞ вичив агакъна! Аллагъдин Расулдиз ۞ хъел атанач ва къекъверагдин гафарин ван тахъайдай къуна! Акси яз, и йикъалай къулухъ Пайгъамбар ۞ буьркъуь къекъверагдин патав физ, адаз тлуьн гуз хъана! Са гафни талгъана, Пайгъамбарди ۞ къекъверагдиз вичин гъилелай фу гузвай. Къекъверагди вичиз гузвай гъилий хушвилелди фу незвай. Тух хъайила, ада вичиз тлуьн гайидаз, ам Аллагъдин Расул - Мугъаммад ۞ тирди чин тийиз, чухсагъул лугъузвай. Мугъаммад Пайгъамбарди ۞ буьркъуь къекъверагдиз муькуь дуьньядиз хъфидалди гъар юкъуз тлуьн гузвай. И вири вахтунда буьркъуь къекъверагдиз икван гъил ачух кас вуж тиртла гъич чирни хъанач. Гъатга ам вуж ятла ада фикирни авунач. Мугъаммад Пайгъамбар ۞ рагъметдиз фейидалай къулухъ буьркъуьдаз садани тлуьн хгъумачир! Къекъверагди а вичиз тлуьн гуз хъайи регъимлу кас вучиз мад хкъезвачтла, вичи ийизвай хъсан кар ада вучиз

давамарзавачтла лугъуз фикирзавай. Буьркъуь къекъверагди ам гъавайда гуьзетзавай – ам къезвачир. Йикъарикай са юкъуз Пайгъамбардин ۞ женгинин юлдаширикай сад тир Абу Бакр Сиддик ۞ вичин руш Айшадин ۞ квалит фена. Абу Бакра ۞ Айшадивай ۞ хабар къуна: «Чан Айша, Пайгъамбардин Суннадай, за икван чавалди тийизвай са кваллах авайни?» Айшади ۞: «Пара клани буба, вун гъакъикъатдани Пайгъамбардин ۞ Сунна давамарзавайди я, анжах са кардила гъейри, Мугъаммада ۞ ийиз, вуна тийизвай затлани авач!» «Ам вуч я?» - хабар къуна Абу Бакра ۞. «Гъар экуьнахъ Аллагъдин Расул ۞ шегъердин базардал физвай, ана яшамиш жезвай буьркъуь къуьзуь къекъвераг жагъурзавай ва адаз вичин гъилелай тлуьн гузвай», - лагъана Айшади ۞. Пакад юкъуз Абу Бакр ۞ буьркъуь къекъверагдиз тлуьнни гъаз базардиз фена. Ам къекъверагдин патав фена тлуьн гуз башламишна. Са клус жакъванмазди буьркъуь къекъвераг чувуддиз хъел атана ва «Вун вуж я?!» лагъана гъарайна. Абу Бакра ۞: «Зун ваз гъар экуьнахъ фу гуз хъайи кас я» лагъана жаваб гана. «Туш! Заз тапарармир!» - лагъана къекъверагди. Абу Бакра ۞ аламат хъана хабар къуна: «Вуна акл вучиз лугъузва?» Буьркъуь чувудди жаваб гана: «Вучиз лагъайтла гъар сеферда ам зи патав атайла, адан гъил къаз гъикъван хуш ва ада гузвай тлуьн жакъваз гъикл регъят ятла за гъисзавай! Вири и вахтунда заз фу гуз хъайи инсанди сифте хъуьгуьларна ахпа заз гузвай!» Абу Бакравай ۞ накъвар хуьз хъанач, шехъна ва къекъверагдиз ам гъакъикъатда вуж тиртла лагъана. «Гъакъикъатдани, зун, ваз атана гъар юкъуз тлуьн гуз хъайи кас туш. Зун адан женгинин юлдаширикай сад я. А мергъаметлу касдал чан аламач. Ам Аллагъдин Пайгъамбар – Мугъаммад ۞ тир!» «Мугъаммад?» - хабар къуна аламат хъайи буьркъуь къуьзуь къекъверагди. «Ваз лугъуз кланзава, гъар экуьнахъ инал ата-

на вичин гъилий заз фу гайи кас Мугъаммад тир?!» - хабар къуна къекъверагди. «Эхъ! Ам Мугъаммад тир» - жаваб гана Абу Бакра ۞. Гъа и декъикъада, а кас Мугъаммад Пайгъамбар ۞ тирди эхирни чир хъана буьркъуь чувуд къекъвераг пашман хъунин себеддикди клевиз шехъиз башламишна. «Вири и вахтунда!... Вири и вахтунда за ам лянетламишзавай, адак буьгътенар кутазавай! Ада заз садрани гъарайнач, заз хкІадай са гафни лагъанач! Гъар экуьнахъ ам къезвай ва заз тлуьн гузвай! Ам акъалтлай намуслу кас я!» - лугъузвай хъуькъверикай кІвахъзавай накъвар михъи хъийизвай къекъверагди. Буьркъуь къекъверагди мусурманрин сад лагъай халиф Абу Бакраз ۞ гъил яргъи авуна ва келима шагъадатдилай къулухъ лагъана: «Аллагъдилай ۞ гъейри мад са халикъни авач ва Мугъаммад ۞ Аллагъдин ۞ Расул я!» И йикъалай къулухъ буьркъуь къекъвераг чувуддикай мусурман хъана.

Чун чеб батлун я
Мугъаммад Пайгъамбардикай ۞ и гуьзел, гъакъикъи къисади чаз жув патал регъимсуз ксарихъ галаз регъимлу жедай къуват гузва. Ва гъар сеферда хъиз, диндин къисайра, Аллагъди дуьньядиз шафакъат яз рактурнавай чи пара клани Пайгъамбардин ۞ аламатдин уьмуьр акъазва. Алай вахтунда Пайгъамбар ۞ хуьнин гъар жуьре серенжемар кьиле тухунин гъакъиндай гъаф лугъузва. А вини дережадин инсандикай тлимил рахазвайвилей, адан уьмуьр чир тийизвайвилей, адан Суннадиз зайифдиз табий жезвайвилей белки чун, мусурманар, батлун я? Белки адакай гъакл чІуруз рахазвай ксариз ам гъихъгинди тиртла чизвач? А къуьзуь буьркъуьца ни вичин гъахъсузвал къатлун, Гъабибдин ۞ кьилих чир хъанмазди Ислам къабулнай эхир. Адан уьмуьрдай гъи кар къачуртлани, кез Халикъдин ۞ разивал къазанмишдай рехъ жагъида.

Къуръан Аллагъ-Таалади ганвай вири затларин дарман я

Пак Къуръанда инсанар патал вири азаррин дарманрикай ачухдаказ лагъанва. «Намл» сурадин 69- аятда ихътин гафар ава (мана): «... ЧИЖРЕН бедендай инсанар сагъар хъийидай жуьреба-жуьре рангарин жими шейэр акъатзава. Гъакъикъатда, им фикирдай акъуллу инсанар патал са лишан я».

Сифте жими шей – им виридаз чизвай, винел патан акунрай экуьни шуьгруь рангунин агъу я. Къвед лагъайди - чИжрен цукъуьн (гъер) - чИжериз къаришма гъазурун патал герек тир шурван пІинидин ранг алай галкІидай шей. Адаз «прополис» лугъуда. Пуд лагъай жими шей - чИжрен гъекъ - им мум я. ЧИжрен бедендай мум акъудзавай сифте кьилий адакай къери хъипи некІедин ранг алай хапІадин ухшар къведа. ЧИжре миже фитІиндай кІуфалди вичин руфунилай а жими шей кІватІна адакай цІийи виртІедин рекъер туькІуьрзава. Са арадилай ам хъукъвазва ва адакай мум жезва. Ингъе, абур - «инсанар сагъардай жуьреба-жуьре рангарин жими шейэр». Пара яргъал ва четин рехъ хъана и жими шейэрикай, абур хкудна ва санал кІватІна дарман ийидалди. Нетижанда жуьреба-жуьре азаррикай куьмек гудай дарман арадал атана. За адал «Лекарсен» тІвар эцигна. Малум хъайивал, тлуьр затлар иливардай органрин месэляяр «Лекарсен»-ди 2-3 йикъан къене гъязва. (Месела патал: руфуни хер къадай азар (язва), гастрит, дисбактериоз, туькюьлдин куркурдин ва туькюьл акъуддай дамаррин месэляяр дарман 3-4 сефер къабулайдалай къулухъ амукъзавач. Сивин, къари яд ва нежес къецихъ акъудунихъ галаз алакълу азарар 10-12 юкъуз сагъарзава. Давамлу азарарни начагъдан яшдизни азар яргъл финиз килигна сагъ жезва. Шизофрения ва психический маса азарар чпин сифте кьилий 10-15 йикъан муддатда сагъарзава. Дармандикай мад гъич са зарарни авач, идалай гъейри, гъи жуьредин аллергия хъайитлани

агалкъунар аваз сагъарзава. Гъа идахъ галаз сад хъиз, беденни жегъил хъижезва, чинизни яр язава. Начагъбурун арада духтурривай диагноз эцигиз тахъай, амма дарман ишлемишайдалай къулухъ сагъ хъхъайбурни тІимил туш. Тек са вад йисан къене «Лекарсен»-ди 700 къван начагъбур сагъарна - я халкъдин, я чи бубайрин, я адетдин медицинадивай сагъариз тахъай. Начагъдаз 10 азар аваз хъайитла, абур цІудни санал сагъ хъижезва, са гафуналди, беден «кьилий – кьилиз туьхкІуьр хъийизва». «Лекарсен»-дихъ гъаф мумкинвилер авайди чиз, юкъван яшдин ва къуьзуь инсанари ам жуьреба-жуьре азаррин вилик пад къун патал ишлемишзава. Мадни, итимрин гъайрин зайифвилин месэла, дишегъилирин азарар, аялар тахъун ва аял хайидалай къулухъ жезвай азарар сагъар хъийизва. Куьрелди лагъайтла, «Лекарсен» - им вири азарариз ганвай дармандилай гъейри, инсанар патал са аламат, лишанни я. Гъавилий, чпел «Лекарсен»-дин къуват ахтармишай инсанар «Яраб, ихътин кІвалахар хъун мумкин ятла?!», «Им вуч аламат я?», «И стІалра ихътин зурба къуват гъинай хъанатла?» ва масабур лугъуз амукъзава. Жуван куьмекдалди инсаниятдиз гъакъикъат ачух авур мусурмандин буржи рикелеваз, за мусурман уммадин ва исламдин уьлквейрин кьиле авайбуруз ихътин эвер гузва: «Гила квезни малум хъана, гъикъван зурба рехъ, мумкинвал ачух хъанватла чи вилик. И мумкинвил, ам такурдай къуна, вилерни рикІ агалун - им еке гунагъ жеда. Вири инсаниятдизни диндин конфессийриз Къуръандин къуват къалурдай мумкинвал арадал атанва, яни Къуръандикай вири азарриз вири вахтара куьмек жедайди къалурдай вахт. Гила чавай виридаз къалуриз жеда - чун Халкънавайда рактурнавай рецептдин бинедаллаз цІийи дарман арадал атанва. За кез жуван цІийи проект теклифзава. Адан куьмекдалди чна винидихъ къалурнавай месэляяр

гегъеншдиз гъялда. 1.Вири мусурман уьлквейра Исламдин медицинадин центрар (ЦИМ) ахъайна кланда. 2. Дараматдин чин патал чИжрен шикилни 69 рекъем алай лишан куьрсна кланда. 3. ЦИМ-ди инсандин бедендиз «Лекарсен»-ди гъар патахъай гъихътин таъсир гузватла ахтармишда, ахпа, адет тир медицинадивай куьмек гуз тахъай начагъбуруз стационардинни амбулаториядин сагъар хъувун кьиле тухуда. Агъадихъ ганвай азарар алай вахтунда сагъар хъийиз жеда: 1.Риклин жуьреба-жуьре азарар. 2.Инфарктдинни инсультдин гуьгуьнлай амукъзавай кефсузилер. 3. Кьилиз эсер ягъун ва руьгдин маса азарар. 4.Эпилепсия. 5.СПИД. 6.Гепатитар «А», «Б», «С». 7.Туберкулез. 8.ЦІарнах. 9.Руфуни хер къун (язва) ва къене патан органрин маса азарар. 10. Аллергиядин гъи жуьре хъайитлани. 11. Астма (риклин ва я нефесдин тІалдик бамиш жедай хъгин, нефес къадай азар). 12.Маса гъаф месэляяр. «Лекарсен»-дин зурба мумкинвилери лап четин азарар сагъар хъийидай мумкинвилерни гузва: Альдгеймеранни Паркинсонан азарар, сахарный диабет ва мсб. (Зи тежрибада са бязибурун ихътин азарар сехъана, муькуьбурун – эхирдал къван ваъ. Себедни заз и крар ахтармишдай гегъенш мумкинвилер тахъун я. Зун Дагъустандин Кумух хуьре яшамиш жезва. Сифте ЦИМ-ни зи гъвечІи кІвал я.) V Проект кьилиз акъудуни Къуръандинни Исламдин нуфуз (авторитет) вири дуьньяда генани виниз хкажарда. VI.Зун гъа и жуван гъвечІи тежрибани гъаз нихъ галаз хъайитлани санал кІвалахиз гъазур я. Тапан дамах гъачиз лугъуз жеда хъи, мусурманар цІийи – Аллагъ-Тааладин медицина арадал атуниш шагъидар жезва. Мад адаз гъихътин медицина лугъуз жеда къван, сагъар хъхъун Аллагъ-Тааладин рецептрай кьиле физвайла.

www.lekarsen.ru
Арсен Мегъамедов, Кумух, Дагъустан

Мавлид - Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ хайи югъ

1 « Ша'бан ва Рамазан варцар, Лайлат-уль-Къадридин Йиф ва масабур. Эгер Пайгъамбар ﷺ хъаначиртла, пайгъамбарвални жедачир, Къуръан ракъурун, Митраж, Исраъ, Гъижра ва адан умуърдихъ галаз алакълу маса крарни жедачир. Чахъ абур вири берекатлу Пайгъамбар ﷺ хъун сеbeb яз авайди я.

«Ла илагъа иллаллагъ Мугъаммад-расулюллагъ», - лагъана инанмиш хъанвай касди «Пайгъамбар ﷺ хайи йикъал куъне вучиз шадвал ийизва?», - лугъудай суал гун мумкин яни мегер? ГъакI ятлани, ахътин эдебсуз суал арадал атай касдихъ галаз чна гъуъжетар тавуна, Пайгъамбар ﷺ кIанивилияй ам хунал шад яз, альгъамдуллилагъ, инанмиш яз мавлидар кIиле тухузва, лагъана жаваб гана кIанда.

Мавлид тешкилуни метлеб Аллагъдин Пайгъамбардилай ﷺ суъгъбетар авун, салаватар гъун, адакай тарифарзавай шиирар кIелун, зикирар авун, мугъманриз теклифна, гъабуроз ва жуваз шадвал авун я. Пайгъамбардин ﷺ девирда мавлидар авайди тушир лугъузвайбурут патал, Меккедай Меди-нализ куъч хъайила, Пайгъамбардихъ ﷺ галаз гуърушмиш хъайи чIавуз мединвийри туъкIурнавай тарифдин ва къаршиламишунин шиирар ава. Женгинин юлдашри Пайгъамбардин ﷺ тарифар авун Шариатдив къадай кар тушни мегер? Эгер къадай кар туширтла Пайгъамбарди ﷺ абур акъвазардачирни мегер? Женгинин юлдашри ийизвай крар ва Пайгъамбарни ﷺ абурлай рази яз хъайила, инкар гъикI ийида къван?

Къаб бину Малик, Гъасан бину Саббит, Абдулагъ бину Равагъат хътин шаирри

чпин шиирра Пайгъамбардин ﷺ тарифарзавай. Абур Исламдин критикадиз акси яз экъечIзавай. Гъасан бину Саббит Ислам ва Пайгъамбар ﷺ хуън патал динсузрин аксиниз экъечIзамай къван адахъ Жабраил малаик жеда, - лугъудай Пайгъамбардин ﷺ гъадис ава. Къаб бину Зугъайр Пайгъамбардин ﷺ патав атана ва адалай тарифардай шиирар кIелай чIавуз, ам Къабалай рази хъана ва адал вичин халат алукIна.

А кардин гъакъиндай аят ракъурнва (мана): «Гъакъикъатда, вахъ тамам эдеблувал ва гуъзел культура ава» (Къалам, 4). И аятда адалай Аллагъ-Таалади Вичи тарифнава.

Пайгъамбардин ﷺ тарифарзавайбурут арадай виридалайни хъсан шаир тир Бусириди лагъана: «Адан зурба-вилини къадар авач, гъакI хъайила, инсандиз адан дережадиз лайихлу гафар жегъизвач».

Муслималай атанвай гъакъикъи гъадисдай аквазвайвал, мавлид сифте яз Пайгъамбарди ﷺ вичи тешкил авурди я: «Пайгъамбардивай ﷺ ислендин йикъариз вучиз сивер хуъзва лагъана хабар къур чIавуз, ада ам вич хайи югъ я лагъанай». Яни ада Аллагъ-Тааладиз хийир-дуъа ийиз сивер хуъналди вич хайи югъ виниз акъудзавай.

Анасалай атанвай гъадисда лугъузвайвал, Пайгъамбарди ﷺ вичикай Аллагъ-Таалади Пайгъамбар ﷺ авурвилилай, вич хайи югъ къурбандар авуналди виниз акъудзавай. ГъакI хъайила, Пайгъамбар ﷺ хуналди хийир дуъа авун, хъсан крар авун, мавлидар авун казини суннат я. БагIлухай тир Шейх Саадугъаджиясул Мугъаммад-афандиди лагъайвал, мавлидиз гзаф инсанар кIватIун чарасуз туш. Мумкинвиллиз килигна суварин

суфра ахъайна, хизан санал кIватI хуън, Пайгъамбардилай ﷺ суъгъбетар авун, хийир-дуъа авун бес жезва.

Мугъаммад бину Алави Маликиди лагъана: «Пайгъамбар ﷺ хунин гъакъиндай шадвал гъамиша авуна кIанда, гъам аял хайитIани, гъам мехъерар хъайитIани ва маса шад вакъиайра хъайитIани. Иллаки Пайгъамбар ﷺ хайи Раби-уль-Авваль вацра ва ислея-риз шадвална кIанда.

Меккеда, Мединада ва Пайгъамбар ﷺ кIани ксар авай вири чкайра гъар юкьуз мавлидар тухузвайди я.

ТIвар-ван авай исламдин ругъани ИбнуДжавзиди лагъана: «Мавлид йисан къене кIвалин берекатлувилини замин я». Ибну Абидина лагъана: «Чун

Аллагъдин мукъув агудзавай крарикай виридалайни хъсан кар мавлидиз кIватI хуън я».

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Вичин аялрилай, девлетдилай ва вири инсаниятдилай зун гзаф кIан жедалди гъич са касдихъни тамам дин жедач». Маса вариантда Бухариди алава хъийизва: «Жувалайни гъам гзаф кIан тахъанмаз». Аллагъди чун Пайгъамбар ﷺ ва адан гъакъикъи варисар - ТIарикъатдин шейхер кIан жедайбурут жергедай авурай.

Пайгъамбардин ﷺ гъадис ава: «КIаниди гъа вич кIанзавай касдихъ галаз жеда». Аллагъ чун патал регъимлу хуъи ва чакай гъакъикъатда Пайгъамбар ﷺ кIан жедайбурут авурай, гъамишалугъ гъадахъ галаз жедай мумкинвал гурай.

Пайгъамбардин ﷺ кIилихар

Аллагъ-Таалади Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ тамам хъсан кIилих ва гуърчегвал гана. Вичин (къеней ва винелай) гуърчегвилай ам виридалай артух я. Пайгъамбардин ﷺ хъсан кIилихдилай гзаф суъгъбетар ава. Инсаниятдин тарихда гзаф ксар чпин викегъвилай, акъуллувилай, жумартлувилай машгъур хъанва. Пайгъамбар ﷺ лагъайтIа, вичин хъсан кIилих сеbeb яз адалай вилик яшаммиш хъайибурун ва адалай гуъгъуъниз яшаммиш хъижезмайбурун арада виридалайни тIвар-ван авайди хъана.

ВИНЕЛПАТАН АКУНАР

Пайгъамбардин ﷺ акунрикай лугъузва: "Ам ацIай Рагъ хътин гуърчегди тир", "Адан чинин гуърчегвиллиз килигна зун тух жезвач",

РИКИН ЮМШАГЪВАЛ

Пайгъамбардин ﷺ чандиз гзаф ксариз къаст ийиз кIан хъана, амма ада абурлай виридалай гъил къачуна.

ЖУМАРТВАЛ

Пайгъамбардивай ﷺ са вуч ятлани талабайла, ада садрани ваъ лугъудачир. Ада вичихъ авай вуч хъайитIани багъишдай.

ВИКЕГЪВАЛ

Лап къати женгера гъатта лап викегъ

женгинин юлдашарни кваз адан далудихъ чуънуъх жедай. Лап гзаф гужлу гъужумрани Пайгъамбар ﷺ деведал алаз душмандин хуруз фидай.

РЕГЪУЪВАЛ

Пайгъамбардиз ﷺ акъван регъуъ жедай хъи, адавай инсанрин нукъсанриз килигиз жедачир. Ада гъич садрани инсанрин кефида акъадай, векъи гафар лугъудачир.

УММАТ КIАН ХЪУН

Адан патав атай гъар са женгинин юлдашдиз Пайгъамбардиз ﷺ вич масабурлай гзаф кIанзавайди хъиз жедай. Пайгъамбар ﷺ абурухъ гъар садахъ галаз гзаф дикъкъетлу тир.

ЯЗУХ АТУН

Къуръанда кхъенвайвал, адаз вичин муъминрин гзаф язух къведай. Ада инсанриз икI лугъудай: "Къез язух ша - цаварал алайбурузни куъ язух къведа".

ХИВЕ КЪУН

Са гъилера Пайгъамбар ﷺ са кас гуъзлемишиз къведа лагъана хиве къур чкадал пуд юкьуз акъвазна.

ДАМАХ ГВАЧИРВАЛ

Кесибдин, хендедадин ва гъакI маса касдин месэлайриз яб гуз ам сятералди рекъел акъваздай.

ДУЪЗВАЛ

Гъич са касдизни гъич садрани

Пайгъамбарди ﷺ табна лагъана ван хъайиди туш.

ГЪАХЪЛУВАЛ ВА ИХТИБАРЛУВАЛ

Гъеле аял чIаваалай Мугъаммадан ﷺ тIварцIихъ меккевийри "Амин" гаф кухтадай, яни гъахълу, ихтибарлу, умуд куътаз жедайди лагъай чIал я. Гъатта динсузри чеб рекъиз экъечIдайла адал чпин къизилар ихтибардай.

АКЪУЛ ВА ДЕРИН ЗИГЪИН

Къачагъар, пиянискаяр, пулар къакъуддайбурут, адан тербиядиз килигна, гъахълу, миъи ва акъуллу ксариз элкъуъни адан и еридикай шагъидвалзава.

ЧИРВИЛЕР

Исламдин алумри вири умуърда Мугъаммадан ﷺ шарият чирзава, амма сакIани адан деринрив агакъзавач.

АДАЗ ГЪУЪРМЕТ-ХАТУР АВУН

Пайгъамбарди ﷺ кIиле тухузвай межлисдал артухан гъич са сесни жедачир. Ам рахадай чIавуз женгинин юлдашар акI секинлиз ацукъдай хъи, гъатта абурун къилерал нуъкIверни кваз ацукъдай. Меккевийри са сеферда ислягъвилин икърар кутIунун патал Пайгъамбардин ﷺ патав Амру бну Сугъайл ракъурна. Пайгъамбардиз ﷺ юлдашри ийизвай гуърмет акур Сугъайла элкъвена хтайла икI лагъана: "Зун Римдин императордин, Персрин гъакимдин, Египетдин хандин патав

хъана, амма заз Мугъаммадиз ﷺ хъиз гуърметзавай кас акунач".

АСГЪАБРИН ПАТАЙ КIАНИВАЛ

Суткадин къене Пайгъамбар ﷺ такуна акъвазиз тежедай женгинин юлдашар гзаф авай. Угъуд дагъда хъайи женгера Абу Джанната ацукънавай Пайгъамбар ﷺ вичин бедендивди кIевна. Вири хъелер адан далудиз гъахъна.

АЛЛАГЪДИХЪАЙ КИЧЕВАЛ

Адаз гъикъван Аллагъ чидайтIа, гъакъван Адакай кичIени тир. Ада гзаф вахтар фикир ийиз акъуддай. Бязи вахтара асгъабар шадарун патал ам хуъредай.

- Эгер заз чизвайди къезни чизвайтIа, куън тIимил хуъредай ва гзаф шехъдай, - лугъудай ада.

ФУ ТIУЪН

Чна кIвале цIай тавуна ва чими хуърек тавуна варцар жедай, - лугъудай Айшади. Бязи вахтара Пайгъамбарди ﷺ пуд йикъаралди фу недачир. Ада авай затI недай, эгер авачиз хъайитIа, тIуън тавуна акъваздай. Ам тIуъникай садрани пис рахадачир, вилик гъайи затI недай, хуш татайди тадай.

Адан кIилих - ам Пайгъамбар ﷺ тирвал тесстикъардай делил я. Гъар патарихъай дуъньядин няметар къведай чIавуз къама ялар гъат тавун, пачагърилай гзаф гуърмет хуън - им пайгъамбарвилини лап аквадай ерияр я.

Сулейман пайгъамбардикай السليمان عليه السلام ва Билкисакай куьруь риваят

ПАЙГЪАМБАРРИН ТАРИХДАЙ

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Байт аль-Мукъаддас эцигна куьтягъай-далай къулухъ Сулеймана عليه السلام Ѓарамдин (Меккедин) чилел зиярат авуна, винидихъ лагъайвал. Ѓарамдай хтана ам Йемен галай патахъ фена. Ам Сан'а чкадин винелай лув гана фена, са вацран рехъ ада йикъан са паюна атлана. Сулейманаз عليه السلام са оазис акуна ва гъана акъвазун къетна, нисинин капі ийидайвал гару халича чилел авудна. Сулейманахъай عليه السلام чинеба, ихтияр авачиз, адан Я'фур лугъудай молла-куткутІ къуш цавуз хкаж хъана, элкъвена вуч аватла килигна, гуьзел бустан акуна ва аниз лув гана. Ина адал гъа вич хътин молла-куткутІ къуш гьалтна. Къушар сад-садахъ галаз рахана, жузунарна. Молла-куткутІ Афира Билкисан пачагъ-лугъдикай ахъайна, Я'фура Сулейманакай عليه السلام хабар гана. Ахпа Афирани Я'фура Билкисан къилив лув гана, ам ракиниз икрам ийизвайбурукай сад тир. Билкисан пачагълуьгъ акурдалай къулухъ Я'фур элкъвена хъфиз гъазур хъана.

Молла-куткутІ квахънавайди хабар хъайи Сулеймана عليه السلام нагагъ Я'фур хабарар гвачиз хтайтла, ам вичи яна рекъида лагъана гаф гана, ам жагъуриз лекъ ракъурна. Хкведай рекъе молла-куткутІ лекърел гьалтна. Лекъре Я'фураз Сулеймана عليه السلام ам тукъвада лагъана къурху авунвайди хабар гана. Я'фура жузуна: «Сулеймана عليه السلام вичин гафарал гъич са шейни алава хъувуначни?» Ахпа, эгер хабарар гвачиз хтайтла рекъида лагъанвайди чир хъайила, Я'фураз шад хъана. Молла-куткутІ лекърехъ галаз Сулейманан عليه السلام къилив хтана. Пайгъамбарди عليه السلام адан къил кбуна, вичихъ ялна ва жаза гуда лагъана, кичле гана. «Я Аллагъдин пайгъамбар, вун Аллагъдин عليه السلام вилик акъваздайди рикелел алу-мир», - тлалабна Я'фура. Халикъдин عليه السلام вилик акъваздай сят рикел хтайла, кичлевилай Сулеймана عليه السلام зурзун акатна ва хъел алатна. «Вучиз вун геж хъана?» - хабар кбуна ада са тлмил хъуьтуьл сесиналди. Молла-куткутІди Сабаадин чилел ракъиниз икрам ийизвай Билкис лугъудай пачагъ дишегъли авайди хабар гана.

Сулейманан عليه السلام молла-куткутІдихъ чиликай яд жагъурдай алакун авай. Ада яд квай чкадиз клуф язавай, ахпа гъа чка шейтанри эгъуьрзавай ва яд акъуддай къуй тлуьклуьрзавай. Рагъданин кпунин вахт алукайла, Сулейманаз عليه السلام дастамаз къачудайвал яд герек атана, ам баябан чил тир. Герек атай вахтунда къуш жагъун тавурла ва ам гъиниз квахънатла чинни тийидайла, Сулейманаз عليه السلام хъел атана. Сиягъатдай хтайла молла-куткутІди яд квай чка къалурна, шейтанри ам эгъуьнна ва вирида дастамаз къачуна капі авуна.

Билкисан пачагълуьгъдикай ва къушунрикай ван хъайила, Сулеймана عليه السلام Я'фуран хиве элкъвена хъфена ам гъакъикъат яни тушни чирун туна. Ада Сабаадин пачагъ дишегълидиз вичин тварцлхъай куьруь гафар, амма еке мана авай чар хъена. «Бисмиллягъ» - Аллагъдин عليه السلام тварцлелай эгечна, ахпа гуьгуьлуьвилелди Адан рекъел атайбуруз салам гана, такабу-

лувал рикъай акъудна виридаз Исламдиз эверна. Ахпа пайгъамбарди عليه السلام молла-куткутІ ам Билкисал агакьардай къайдадин гъавурда туна, рекъе хтуна. Муьгуьрдальди гуьрчегарнавай ва атирдин целди кхъенвай кагъаз Я'фура Билкисан перемдин ценел эцигна. Пачагъ дишегъли адаз килигна, муьгуьр акуна ва адан бедендик кичі акатна. Молла-куткутІдикай илчи ийиз алакъай пачагъ гъикъван зурбади хъун лазим ятла, - фикирна ада. Кагъаз клелайла, Билкис адан мураддин гъавурда акбуна ва меслят къалурдайбуз къватна. Ада абуруз кагъазда кхъенвайдакай хабар гана ва жаваб яз къабулдай серенжемрин гъакъиндай меслят къалурун тлалабна. «Эгер ада чал гъужумайтла, чаз са шейнихъайни кичле хъана кландач, вучиз лагъайтла чаз бес къадар къуватар ава», - инанмишвилелди лагъана пачагъдин клвале къулугъзавайбуру. Ихътин жаваб Билкисаз бегенмиш хъанач ва тади тавун къетна, адаз гъалиб хъайибуру магълуб хъайибурун регъберриз вуч ийизвайди ятла хъсандиз чидай. Ахпа Билкиса Сулейманаз عليه السلام кагъаз кхъин къетна, адаз ам гъакъикъатдани пайгъамбар ятла чириз кланзавай. Ѓа и къастуналди Билкиса къулуь сандухда са гевгьер адан патав патахъдиз тлеквен акъуднавай бицлі хат эцигна. Кагъазда ада кхъена: «Вун пайгъамбар ятла, сандух ахъай тавуна ана вуч аватла лагъ». Ахпа алава хъувуна: «Гевгьердай тлеквен акъуд, гъалунихъ бицлі хат акал».

Ахпа Билкиса гадаярни рушар къватна, вуж-вуж ятла къил акъат тийидайвал виридаз сад хътин парталар цвана, абурал алукина. Маса риваятда лугъуьвайвал, рушарал гадайрин ва гадайрал рушарин парталар алукинавай. Мад Билкиса рушариз гадайрин ва гадайризу рушарин сесералди рахун эмирна, Сулейманан عليه السلام вилик шарті эцигна: гъибур рушар ва гъибур гадаяр ятла къил акъудун. Рушаринни гадайрин къадардин гъакъиндай ктабра гаф сад хъанвач, гъавилий зун инал адакай раханач. Идалай къулухъ ам Сулейманаз عليه السلام пишкеш гъазуриз эгечна: къабудайтла ам пачагъ я, къабул тавуртла – пайгъамбар. Нагагъ ам пайгъамбар яз хъайитла, адаз муьтуьгъ жада лагъана ният авунай. Лап гъаф пишкешар авай: гевгьерар ва якбутар, атирар, вад виш къизилдинни гимшидин тикейр. Каравандин къиле Мунзир эцигна, адаз тапшуругъар гана, ам рекъе тун

патал Билкис къежел экъечна. Ѓа легъеда, гаралай фад молла-куткутІ Сулейманан عليه السلام къилив хтана, Билкисакай вири хабарар гана. Сулейманани عليه السلام вири жинерар ва шейтанар къватна, абуруз къизилдикай ва гимшидикай кирипичар авуна клуьд фарсах (са фарсах – са сятинин къене клвачи-квачи атлуз жезвай мензил) мензил алай майдандин чиле тун буйругъна. Вири гъайванар, къушар ва гъашаратар Сулеймана عليه السلام майдандин къерехдал къушунар хъиз акъвазарна, инсанарни жинерар абурун къулухъ эцигна, вич лагъайтла, майдандин юкъвал тахтунал ацукъна. Билкисан караван цлар-цлар гузвай майдандал атана. И алакат акурла, Билкисан илчийар тажуб хъанвай ва регъуьвилай къилер агъузнай. Каравандин къил Мунзир Сулейманан عليه السلام патав атана, адаз Билкисан кагъаз вугона. Пайгъамбарди عليه السلام чар клелна, ам гъихътин къастуналди кхъенватла гъавурда акбуна. Ахпа ада бицлі сандух гъиле кбуна, адаз вири патарихъай килигна. И арада Жабраил малаик عليه السلام атана, пайгъамбардиз عليه السلام адан къене авай шейэрикай хабар гана. Сулеймана عليه السلام Мунзираз адан къене авай шейэр гъисабна, ада твар къур шейэр ана хъунни авуна. Гевгьердай тлеквен акъудиз термит рази хъана, килигайтла, и тапшуругъ анжах адавай къилиз акъудиз жезвай. Гъалунихъ бицлі хат квакра акална. Ѓа икІ абуру Сулейманан عليه السلام месэла гъялна. Гадаяр рушарилай тафаватлу авун патал Сулеймана عليه السلام абурув чинар чхуьз туна. Вичиз Аллагъдин عليه السلام бес къадар девлет ганва лагъана, Билкиса ракъурай пишкешар пайгъамбарди къабулнач. Мунзираз Билкисал ихътин гафар агакьар лагъана: «Ислам къабула, зун къадар авачир, вичин винел гъалибвал къазанмишиз тежер къушун галаз къведайвал иймиир, акси яз экъечІдай къуват ваз жадач». Мунзира Билкисаз вири хъайи-хъайивал ахъайна ва ам Сулейман عليه السلام пайгъамбар тирдан, адахъ галаз женг тухуникай хийир авачирдан гъавурда акбуна. Ада Сулейман عليه السلام ислыгъвал клани кагъаз кхъена, вич Сулейманаз عليه السلام килигиз ва адан диндихъ галаз таниш жез къведайди лагъана. Кагъаз чамардив вугона рекъе туна ва вичин пачагълуьгъдин гуьрметлу, акъалтлай намуслу инсанар къватна. Лугъуда хъи, абурун къадар цликъвед агъзур тир. Ахпа ада вичин тахт чинебан клвале

чуьнуьхарна, къаравулриз ам хуьн буйругъна ва тахт эцигнавай клвализ гъич са касни къванни ахъаюн клевидаказ къадагъа авуна. Визирдиз лагъайтла, къайда хуьн буйругънавай. Йикъарикай са юкъуз, вичин тахтунал ацукънавай Сулейманаз عليه السلام муьквал хъиз цава руг аваз акуна, ам хкаж хъунин себеб вуч я лагъана хабар къурла, ам Билкис я лагъана адаз жаваб ганай. «Ам агакьдалди нивай адан тахт инал гъиз жада?» - жузуна Сулеймана عليه السلام. «Завай тахт вун чкадилай къарагъдалди гъиз жада», - лагъана ифрита (жинеррин са жуьре). «Заз адалайни фад кланзава», - лагъана Сулеймана عليه السلام. «Пайгъамбарди عليه السلام вил акъална ахъай хъийидалди тахт инал жада», - лагъана Асиф ибн Бархияди. ЃакІ хъунни авуна, Сулейман عليه السلام вил акъална ахъайиз агакьнач, Билкисан зурба тахт адан вилик акъатна.

Адан тахт вичин вилик кваз акурла, Сулейманаз عليه السلام Аллагъди عليه السلام вич и алакатдалди ахтармишзавайди хъиз хъана, гъавилий Адаз шукур авуна. Абуру Билкисан тахт са тлмил дегишарна, адаз ам чир жадагъла килигун патал. Билкис агакьайла, Сулеймана عليه السلام тахт аданди яни лагъана хабар кбуна. Билкисаз вичин тахт чир хъана. Ада вичиз пачагъдиз гудай са суал ава лагъана. Пайгъамбардини عليه السلام адаз кландай суал гудай ихтияр гана. Билкиса чиликайни хкат тавур ва гъа са вахтунда цавайни татай цикай жузуна. Ихътин суалриз жавабар Сулеймана عليه السلام адет яз жинеррин ва инсанрин куьмекдалди жагъурзавай. И сеферда абурувай пачагъдиз куьмек гуз хъанач, шейтанри жаваб гана: «Ам балкландин гъекъ я». Ѓа икІ ада дишегъли муьгъмандиз жаваб гана, адани къабулна. Идалай къулухъ Билкисаз Ислам къабулди эверна ва ам рази хъана. Сулейман عليه السلام адалай рази яз амуькна, адал эвленмиш хъана ва Сабаадин пачагъ яз туна. Мад Билкисакай са тлмил ахъайин. Йемендин пачагълуьгъдиз Шарагъбил лугъудай къудратлу пачагъди регъбервал гузвай. Адаз маса пачагърихъ галаз муькьва жез кланзавачир, абур ада вичелай агъада авайбуз яз гъисабзавай, гъавилий ам жинеррин пачагъ Саканан рушал эвленмиш хъана. Твар адан Райгъанат тир. Ада пачагъдиз руш Билкис хана, мад абуруз веледар хъанач. Буба кечмиш хъайидалай къулухъ рушаз адан чка къаз клан хъана, амма адан гъакъиндай халкъ са шумуд патал хъана ва тахтунал маса кас ацукъна. Цийи пачагъди инсанриз гъич хийир ганач, анжах члуру амалралди машгур хъана. Халкъ адаз акси яз къарагъна, амма алудиз хъанач. Билкиса ам алуддай къайда фикирна жагъурна, дишегълийрин фендигарвилин чилер эцигна. Ада ванер чклурна, налуьгуди адаз пачагъдиз гъуьлуьз физ кланзава. Пачагъдизни шад хъана ва Билкисал эвленмиш жез рази хъана. Йифиз суса пачагъдин вилик чехир авай члехи къаб эцигна ва къаравулриз хъфидай ихтияр гана. Шадвилай пачагъди гъасятда къаб ичли авуна, ам вич-вичелай фейила, Билкиса къил галудна ва ракларихъай куьрсарна. Экуьнахъ пачагъдин къил ракларихъ галаз жагъана. Мехберин нетижла акурла, халкъди Билкис тахтунал ацукъарна.

КъатІ ама

НАКЪШБАНДИЯ ТІАРИКЪАТДИН СИЛЬСИЯ

БЕРЕКАТЛУ ЧИРВИЛЕРИН ХАЗИНА

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Инал гъанвай Накъшбандия тѳарикъатдин цѳиргъ Пайгъамбардилай ۞ башламиш хъана ва Исмаил Курдумеридал акъалтѳар жезва. Цѳиргъина ам 31-шейх я. Адалай къулухъ цѳиргъ къве патал пай жезва, гъикъ хъи адаз къве маъзун (кар давам ийизвайди) – Мугъаммад Салигъ Ширвани ва Хасмугъаммад Ширвани авай. Мугъаммад Салигъалай (ам 32-шейх я) и цѳиргъ Къагъибдай тир Гъасан-афандидал (ам Накъшбандиядин хиле 38-шейх я) агакъна. Хасмугъаммад Ширванидилай ам Мугъаммад Ярагъидал, адалай Жамалуддин Къумукъидал агакъна. Жамалуддин Къумукъидин рехъ давамарайбур Маммадибир Рочи, Абдуррагъман Сугъури ва имам Шамил хъана. Абдуррагъман Сугъуриди (Багинидай тир Шуайб-афандиди тестиқъарайвал) Обода хуърай тир Мугъаммадгъажидиз ва Щудахардай тир Ильясиз тѳарикъат райж ийидай изин гана. Хуштададай тир Фирмугъаммадаз вич Ободидин кар давамаразвайди жез кѳанзавайтѳани, Багиниди лагъана хъи, Абдуррагъман Сугъуридинз винидихъ тѳварар къур къве касдилай гъейри, мад адан рехъ давамарайбур хъанач. Исмаил Курдумеридилай къвезвай хиле 35 лагъайди Магъмуд-афанди Алмалийи Дагъустани я ва адалай къулухъ сильсиля къве пай жезва. Са хел Жабраил-афандидал къвезва, ахпа Асабдай тир Абдуррагъман-гъажидал ва адалай Гъасан-афандидал агакъна. Къвед лагъай хел Агъмад Талалидилай къвезвай Багинидай тир Шу'айб-афандидал агакъна. Асабдай тир Абдуррагъман-гъажи рагъметдиз фейидалай къулухъ, Шу'айб-афандиди вичин къилив атай Гъасан-афандидиз тѳарикъатдин эхиримжи къве дережа (муракъаба – хафи ва ахфа) чирна ва адакай вичин рехъ давамарайди авуна. Шу'айб-афандидиз Гъасан-афандидилай гъейри вичин рехъ давамарайбур мад авачир. Гъасан-афандиди ахъайдай хъи, Годоберидай тир Мустафани Накъшбандия тѳарикъатдин шейх тир. Адал и цѳиргъ гъи рекъай агакънатѳа, аз чидач. Мамадибир Рочиди лугъудай: «Зи кар давамаразвайбурукай Хуъзвай Къуларал (аль-Лявгъ аль-Магъфуз) вуч кхъенатѳа чир жедай дережадиз гъич садни акъатнач». Ада лайихлу дережадиз акъат тавунвай инсандиз изин гуз, вичиз Аллагъдин ۞, Пайгъамбардин ۞ ва авлияйрин вилик регъу я лугъудай. Хасмугъаммад Ширванидилай атай цѳиргъ Абдуррагъман Сугъуридал акъалтѳар хъунихъ са шумуд сеbeb ава, лугъузва алимри. Зи фикирдай, тѳарикъат Абдуррагъман Сугъуридал акъалтѳар хъана лугъузвай гафар, абуру ихътин делилралди субутарзава: Салта хуърай тир Узун-гъажиди ахъайдай: «Абдуррагъман Сугъуридин рехъ давамарай кас хъанач ва ада садазни и карда изин ганач». Шейхди, вич эхиратдиз мугъман жез са шумуд югъ амайла, Узун-гъажидиз лагъана: «Зи хва, зи муъридрикай гъич садни зи аса къабулдай дережадиз акъатнач». Мад Узун-гъажиди лагъана: «Рагъметдиз фейидалай къулухъ Абдуррагъман Сугъуридин руьгъди (равгъани) аз изин гана». Тѳарикъат чирун патал ахварай ва я руьгъди ганвай изин

гъақъикъиди жезвач. Ихтияр авай шейхди изин вич уяхзамаз гун лазим я. Суфийрин ктабра гъа икъ хъенва. Гъақъикъат анжах Аллагъдиз ۞ малум я! Инал тѳвар къур вири шейхерин сурар нурдай ацѳурай ва абурун берекатдикай чазни пай хъурай! Салта хуърай тир Узун-гъажидиз, Кѳикъунидай тир Мугъаммадгъажидиз ва Гъажи Мусадиз тѳарикъат чирдай ихтияр авачир. Абуруз изин тѳестикъарзавай чарарни авачир, амма и кар абуру чпи хиве къуна. Щудахардай тир Ильяс вичин «Суллям улъмуърид» («Муъриддин гурар») ктабда кхъизва хъи, Сугъуриди адаз изин ганва, амма ам гудай вахтунда шагъидар авачир. Изин халисанди тирди тѳестикъарун патал шагъидар хъун чарасуз я. Щудахардай тир Ильяс халисан алим тир лугъудай. Ада рикъин сидкъидай Аллагъ-Тааладиз ибадат ийидай, нефсинихъ ва шейтандихъ галаз женг чѳугвадай, рикел чан гъун патал кѳвалахдай. Ам вичин дережадиз акъатна. Абдуррагъман Сугъуриди адаз изин гана ва Ильяс инсанриз гъақъикъи рекъел эвер гуз эгечѳна. Ахпа ам Сибирдиз суъргуън авуна. Са шумуд йис гъана акъудайдалай къулухъ, ам ва-

тандиз хтана ва гъижрадин 1312-йисуз рагъметдиз фена. Къуй Аллагъди ۞ ам вичин регъимдик кутурай! Доргелидай тир Ибрагъиман хва Жафара Стамбулдиз куъч хъайидалай къулухъ, вичин кагъазда (агъадихъ араб чѳалал кхъенвай и кагъаздин копия агъадихъ ганва) кхъизва: «Стамбулда Дагъустандин шейхерин ва алимрин межлис хъана. Инал тѳарикъатдикай, иршаддикай рахана ва маса месэлаяр веревирдна. Вичин рахунра Кѳикъунидай тир Шарафуддина лагъана хъи, Дагъустанда камил шейх (муршидун-камилъ) авач. И арада Акушадай тир шейх Али-гъажиди адаз ихътин жаваб гана: «Дагъустанда инсандин рикел вуч аватѳа акъазвай (фираса) ва аламатар (керемат) къалурзавай пара авлияяр ва устазар ава, амма ваз, Шарафуддин, я шейхерин, я шариятдин, я руьгъдин патай изин авач, гъақъни ви устаз Мугъаммад-гъажидиз». Алигъажиди давамарна: «Щудахардай тир зи устаз Ильяс вч устаздихъ галаз рахадайла, ада хиве къунай хъи, сифтедай вичиз Абдуррагъман Сугъуриди изин ганвайди, амма ахпа адаз: «Заз вавай эхиз тежез ва ви руьгъ рекъиз

кичѳезва. И кар тур», лагъана, изин вахчурди. Идалай къулухъ, ада вичиз изин ахварай ганва, лугъудай. Икъ хъайила, ви устазди вичиз изин ахварай ганвай лагъанва. Чан алачир касдиз масадаз изин гудай ихтияр тахъуниз килигна, адан изин дуъзди туш. Икъван шак гъизвай изин авай кас тир Мугъаммад-гъажи вуна ви устаздай гъикъ гъисабзава? Аламатар къалурдай алакъун изин хъунин делил туш. Чан алай вахтунда муъридди вичиз устазди ганвай изиндикай хабар гузвачѳа ва ам и дуъньядай фейидалай къулухъ и кар ийизватѳа, им ада вичин устаздал хъен вегъейдай жезва, адан камил туширвиликай лугъузвайди жезва. Шарафуддин, эгер вуна гъужет изиндин патахъай ийизватѳа, ваз еке авлияйрин – гъа и месэладихъ галаз алакъалу инсанрин – шагъидвал хъана кѳанда. Эгер вуна муршидри мецелди ваз изин ганва лугъузватѳа, и гафар тѳестикъардай шагъидар хъун лазим я. Гъақъни и кар шариятди субутарна кѳанда, икъ тахъайтѳа изин хъун мумкин туш. Изиндикай рахайтѳа, ам тѳарикъатдин цѳиргъиникъвай вири шейхерин ихтиярдалди гузвай шей я. Абурун разивал Пайгъамбардин ۞ асгъабрин ихтиярдиз табий

карда, жергедин инсанри, гъатта алимрини ам Жунайд аль-Багъдадидихъ ва Абу Язид аль-Бастѳамидихъ галаз текъигъдай. Ихътин еке дережадин кас яз Дагъустанда къалмакъал гъаф хъайила ам Турциядиз куъч хъана. Амма адан гъалди инани геждалди акъваздай мумкинвал ганач ва Мединадиз рекъе гъатна. Са тѳимил вахт гъана акъудайдалай къулухъ, ам Меккедиз куъч хъана ва гъана рагъметдиз фена. Вичин эхиримжи куъч хъун ада Мекке Мединадилай багъа я ва вич гъана кечмиш хъана кѳанзава лугъуналди делилламишзавай. Ам ана гъижрадин 1307-йисуз кечмишни хъана ва Пайгъамбардин ۞ паб Гъадижадин сур авай «Муала» лугъудай сурара кучуднава. Инсанриз хъсан кѳвалахар авунихъ эвер гудай, писбурувай яргъа ийидай мумкинвал амачирла, ам Дагъустанда куъч хъанай. Дагъустанда адан пад къадай, куъмек гудай касни амачир. Абдуррагъман Сугъуридин ва Ободидин керематрикай за лап тѳимил лагъана. Абурукай ва Дагъустандин хейлин шейхерикай куълуъ-шуълуъярни кваз «Тѳабакъату Багини» (машгъур алим Шу'айб Багинидин ктаб) ктабда кхъенва. Мумкинвал авай инсанри ам кѳелрай. Ободи камил алим тиртѳани, адаз инсанриз тѳарикъат чирдай изин гунин гъақъиндай алимрин гаф сад туш. Батлаич хуърай тир алим Гъажиыва ахъайна: «Вичин гъилелди Къуръан кхъей алимдин хва Шаав Мугъаммад Набидивай аз ван хъана: «Къве касди Абдуррагъман Сугъуридин къилив фена, чеб Мугъаммад-гъажи Ободидиз изин къачун патал атанвайди я лагъана. Сугъуриди жаваб гана: «Зи рухвар, жуваз авачир изин за адаз гъикъ гуда?» (Яни Ободидиз изин гудай ихтияр Сугъуридиз авач. Им Сугъуридиз вичиз изин авачир лагъай чѳал туш. И кар чир хуъхъ!) Элкъвена хъфидай рекъе Сугъуридин са мугъманди муъкуъдаз теклифна: «Ша чна Ободидиз Сугъуриди адаз тѳарикъатдихъ эвер гудай ихтияр (изин) ганва лугъун». Ада вичивай а къайдада таб ийиз жедач лагъана. Амма и кар теклифайди секин жезвачир ва мад юлдашдиз лугъуз хъана: «За тапарар ийида, вун кисна акъваз». Эхирни абуру гъақъ авуна. Лугъуда хъи, и суъгъбет агакъарай Анцух хуърай тир Мугъаммад Наби Ободидин мутааллимрикай сад тир. Идалай вилик чна тѳвар къур Батлаич хуърай тир Мугъаммада ахъайна: «Зун Ободидихъ галаз Чох хуърай тир инсанринни жинерин вини дережадин (гъавс сакъалийн) вали яз гъисабзавай Исмаилан къилив фенай. Ана маса алмарни авай. Чохдай тир Исмаил Ободидихъ элкъвена лагъана: «Мугъаммад-гъажи, вун дуъньядихъай вил атѳанвай (загъид) еке алим я, гъақъ ятѳани вун муршид туш». Ахпа Исмаила адавай вичин вилик лазим тир инанмишвал рикел аваз ацукъун ва рикел вичин рикѳихъ галаз алакъалу авун (таважугъ) тѳалабна. Ободи ацукъна. Амма Исмаилавай адан рикѳиз гъич таѳсир ийиз хъанач. Исмаила анал алай садавай куъчедилай къван гъун тѳалабна. Къван гъайила, Исмаила ам вичин вилик эцигна ва анал алай инсанриз акъаз ам чѳлана руьквадиз элкъвена. И вахтунда ада лагъана: «Чи рикелер къванцелайни кѳеви я».

Къатѳа ама

Къе вагъабитри ийизвай амалриз жигъад лугъуз жедани?

ШАРИАТДИН МЕСЭЛАЙРА ВАГЪАБИТРИН ЯГЪАЛМИШВАЛ

Эвел – алатай нумрайра

Къурамугъаммад-гъажси Рамазанов

Вагъабитри ийизвай амалар акурдалай кӱлухъ ихъгин суал гудай инсанар гзаф хъана. Жаваб гудалди, чна эвел жигъад вуч ятӱа гъадаз баян гуда. Жигъаддин метлебдин гъавурда такъазвай инсанриз ам яракъ гъиле кӱуна «Ислам раиж авун» хъиз ава. Амма гъакъикъат идаз акси я. Исламда кӱве жуьредин жигъад ава: чӱехиди ва гъвечӱиди.

Чехи жигъад. Жигъаддин виридалайни виниз тир дережа – гъакъикъат (Ислам) кӱбулиз куьмек гудай делилралди ва инкар тежедай гафаралди Ислам виниз акъудиз чалишмиш хъун я. Пак Къуръанда лагъанва: «Исламда мажбуривал авач» («Аль-Бакъара» сурадин 256-аят). Мецелди тухузвай женгиниз чӱехи жигъад лугъудай ихтияр гузвай делилар авани, лагъана хабар къуртӱа, чна жаваб гуда: «Эхъ, ава». Месела, Пак Каламдин «Аль-Фуркъан» сурада Аллагъ-Таалади Къуръандин куьмекдалди тухузвай женгиниз чӱехи жигъад лагъанва («Мухтасару тафсир Ибн Касир», 2-том, 630-чин). И сура Пайгъамбар ☪ Меккеда авайла ракъурна, и карди мецин женг чӱехи жигъад тирди тестикъарзава. Инкариз тежедай акъулди кӱбулдай ва диндин делилар гъуналди мецин куьмекдалди тухузвай жигъад гъи чкада ва гъи вахтунда хъайитӱани ишлемишиз жедай тӱьнлиз тешпигъ я. Инал лагъай гафар Пайгъамбардин ☪ ва адан асгъабрин амалри, абур куьлураи чешнеди тестикъарзава. Виридаз малум я хъи, Меккеда авайла цусад

йисан кӱене Пайгъамбарди ☪ анжах иер насигъатрин, акъуллу келимайрин куьмекдалди Аллагъдин ☪ рекъиз эверна. Мединадиз куьч хъайидалай кӱлухъни (гъижра) кӱве йисан кӱене ада мецин жигъад тухвана. Аллагъдин Расулди ☪ 13 йисан кӱене Исламдиз эверна, идалай кӱлухъни ада дяведин гъерекатар авунач, анжах кафирри гъужумайла абуроз акси яз экъечӱна. Ахпани Пайгъамбарди ☪ Византиядин, Персиядин, Египетдин, Йемендин ва Эфиопиядин пачагъриз Исламдиз

эверун патал чарар кӱхена. Эвелни эвел инсанриз Исламдин гуьрчегвал кӱалурун, Сад Аллагъдин ☪ диндиз гуьзел делилрин куьмекдалди эверун лазим тирди ада мусурманриз гъамиша лугъудай. Пак Къуръанда лагъанва (мана): «Вуна арифдалвилелди ва иер насигъатрин куьмекдалди Раббидин рекъиз эвер це, инсанрихъ галаз гуьзелдаказ рахух («Ан-Нагъл» сурадин 125-аят). Гъавилий мусурман тарихдин алимри кхъизва хъи, Ислам кӱбулай инсанрин кӱудакай пуд паюни ам

иер насигъатар себеб хъана кӱбулна. Аллагъ-Таалади инсанрин риклера Исламдихъ ялдай гиссер тунва. Гудайбиядин ислягъвилин икърар кутӱунайдалай кӱлухъ кӱве йисан кӱене Ислам кӱбулай инсанрин кӱадар, ам кутӱундалди цуд йисан кӱене кӱбулайбурун кӱадардилай гзаф хъана, и карди мецин жигъадикай гзаф менфят авайди тестикъарзава. Гъавилий Ибн Исгъакъа ва Зугъриди ахъайна: «Пайгъамбарди ☪ лагъанай: «Маса гъалибвилерихъ галаз гекъигайла, бутпересрихъ галаз кутӱунай Гудайбиядин ислягъвилин икърар – им Исламда виридалайни еке гъалибвал я». И ислягъвилин икърардиз Къуръанда гъалибвал лагъанва («Аль-Фатъ» сурадин 27-аят). Иниз килигна, инсанриз Исламдиз гъакъикъти насигъатрин, акъулди кӱбулдай делилрин, гъикметлу гафарин ва жуван хъсан чешнедин куьмекдалди эвер гун чарасуз я. Вагъабитри лагъайтӱа, чпин фикирриз табий тежезвай инсанар кафиррай гъисабзава, абурухъ галаз дяве тухун лазим я, абур яна кӱена кӱанзава, абурун мал-къара ва хизанар чпис гъалал я лугъуза. Гъакӱни жуван нефсинихъ, гъевесрихъ галаз тухузвай женгиниз чӱехи жигъад лугъуза. Исламдин алимри тестикъарзава хъи, жигъаддин виридалайни метлебу жуьрейрикай сад – нефсинихъ галаз женг тухун я. Инсанриз руьгъдин тербия гана, риклера иман кӱеви, дин тамам авуна, Аллагъ-Тааладихъ ва Адан Расулдихъ ☪ рикле авай муьгъуббат артухарна кӱанда. И мурадар кӱилиз акъатун патал чирвилер кӱачуна, Аллагъ ☪ рикел гъунин ва Адаз ибадат авунин карда чалишмишвилер авуна кӱанда. Им нефсинихъ, гъевесрихъ галаз жигъад тухун лагъай чӱал я. Пайгъамбарди ☪ вичин асгъабриз гъа ихъгин тербия гана.

Къатӱа ама

Халикъди ваз куьмекда

Тӱьникай, кӱваликай фикир авурла, риклик кӱалабулухъ акатзава. Мукъвал-мукъвал Аллагъ ☪ рикел гъуни риклиз регъатвал, гъар жуьре фикиррикай азадвал гузва. Эхъ, са шумуд сеферда Аллагъ ☪ рикел гъайила, регъат жезва, им гъамиша ахъа тир раклар я. Адет тирвал, и кардин гъавурда чун гъамиша акъазвач, амма кӱейила, Аллагъ ☪ рикел алачиз яшамини хъайи гъар са легъедин гъакъиндай азият чӱугвадай вахтунда, а ракни агал хъханваз жезва.

Макъала:
Ариф Алиев

Эхиратдин юкъуз инсанди вичихъ пул, недай-хъвадай затӱар, парталар авачирдакай фикирдач, ада вичи Халикъ ☪ рикел тӱимил гъизвай лагъана гъайиф чӱугвада. Гъадисда лагъанва: «Виридалайни гзаф инсанди Аллагъ ☪ рикел алачиз акъудай вахтунин гъакъиндай хажалат чӱугвада». Яшамини жедай такъатрин гъакъиндай кимивал авай касдиз чир хъурай: Халикъ ☪ рикел гъуни мулк артухарзава. Аллагъди ☪ лагъанва: «Куь

Халикъдивай гъил кӱачун тӱалаба, Ам гунагърилай гъил кӱачудайди я. Ада кӱез цаварилай марфар къурда, куьн эменнидин ва аялрин гъакъиндай таъминарда, куьн патал багълар ва куьн патал вацар туькӱурда» («Нугъ» сурадин 10-12-аятар). Нивай вичин кӱвал кӱакъатнаватӱа, вич сагъ-саламат тирдакай фикир авурай. А кӱакъатнавай кӱвал аданни Аллагъдин ☪ арада дагъардиз элкъуьн лазим туш. Къуй а касди садрани чкӱин тийидай кӱвал эхцигиз тади авурай. Халикъ ☪ рикел хкун тир кӱлар авунай Аллагъди ☪ адаз Женнетда садрани чкӱин тийидай кӱвал эцигда. Аллагъдин Расулди ☪ лагъана: «Ни йикъан ва йифен вахтунда 12 ракат капӱ авуртӱа, адаз Женнетда кӱвал эцигнаваз жеда. Къуд ракат нисинин кӱлуналди ва кӱвед адалай кӱлухъ, кӱве ракат рагъдан кӱлуналай кӱлухъ, кӱвед няниндалай кӱлухъ, кӱведни экуьн кӱлуни вилик авуртӱа» (Тирмизи). Вуж кӱвалай акъудна, яшамини жедай чка авачиз амукънаватӱа, къуй чир хъурай, Аллагъ рикел гъунай ам гъамишанди тир яшамини жедай чкадиз – Женнетдиз акъатда. Къуръанда кӱхенва (мана): «Магъарада чуьнуьх хъухъ ва куь

Халикъди ☪ квел вичин регъим ракъурда ва кӱез регъатарда» («Аль-Кагъф» сурадин 16-аят). Аллагъ рикел гъун тир «магъарада» чуьнуьх хъун, садан гужни агакъ тийидай кӱеле я! Ник кичӱ ва пашманвал акатнаватӱа, къуй Халикъдин ☪ ихъгин гафар рикел хкурай (мана): «... Аллагъ ☪ рикел гъайила халисан муьминрин риклер секин жезва» («Ар-Раӱд» сурадин 28-аят). Къайгъуйрин ва месэлайрин юкъва гъатна, абур гъалун патал вичин кӱватар бес жедач лугъуз фикирзавайдаз къуй чир хъурай (мана): «Аллагъ ☪ рикел гъун виридалайни еке хъсанвал я» («Аль-Анкабут» сурадин 45-аят). Чаз четин тир вахтундани Аллагъдилай ☪ рази хъун лазим я. Ибрагъим Адгъаман кӱилел атай, тербиядин мана квай дуьшуьш рикел хкин. Са сеферда адаз рекъин юкъвал буьркъуь, гъилер-кӱвачерни квачир, хамунални жузам азар алай, лап куьгъне парталар алуькнавай инсан акуна. Патавай физвай инсанри адан сиве фу твазвай. А инсанди лугъузвай: «Хушбахтвилей ва заз ганвай бедендай Аллагъдиз шукур хъуй». Ибрагъима салам гайила, ада

«Ва алейкум салам, я Ибрагъим» лагъана жаваб гана. – Ваз зун гъинай чир хъана? – хабар кӱуна алакат хъайи Ибрагъима. – Заз Аллагъ ☪ чир хъайидалай кӱлухъ гзаф затӱар чир хъанва, - жаваб гана а касди. – Вуна исятда вуч лугъуз эзберзавай? – Хушбахтвилей ва заз ганвай бедендай Аллагъдиз шукурзавай. – Ви гъилеризни кӱвачериз вуч хъана? – хабар кӱуна Ибрагъима. – Абур атӱанва. – Ви хамуниз вуч хъанва? – Зак жузам азар акатнава. – Ви вилерин ишигъ гъиниз фена? – мад сеферда хабар кӱазва Ибрагъима. – Адакай зун магърум хъанва, - жаваб гана а инсанди. – Ваз тӱьн ни гузва? – Аллагъдин патай инсанри гъизвайди зи тӱьн я, - лугъуза а инсанди. – Гъихътин чӱехи крарай вуна Аллагъдиз ☪ шукурзава? – хабар кӱуна Ибрагъима. – Бес захъ, Аллагъдин ☪ тӱвар сивел гъидай мез ва хъсанвал чир жедай рикӱ амачни?! «Ама» лагъай Ибрагъимаз а инсанди «И кардилай чӱехи мад вуч жеда кван?» лагъана жаваб ганай.

Дамахсузвал риклин кевирнавай цуьк я

Макъала:
Лейла Бахадори

Мусурман дишегълир дуньяда виридалайни гуьрчегбур я, дамахунивди лугъуз кванзава заз макъаладин сифте къилияй. Ислам диндихъ инанмиш дишегълир ихътинбур куь ийизва? Дамах гвачирвили. И кардихъни, яни дамах гвачирвилехъ, къве жуьре жеда: сад лагъайди, масабуруз къалурун патал ийизвайди, къвед лагъайдини, риклин сидкъидай ийизвай, гъакъикъи дамах гвачирвал. Ингъе и къвед лагъайди цуьк хъиз я. Ам риклин лап деринра авай хазинадай экъечъзавай ва дишегъли неинки къене патай, гъакъи винелайни гуьрчегарзавай, адан ақунар дегисарзавай ва дишегълидин тикрариз тежедай хътин гъакъикъи назиквал арадал гъизвай цуьк я. Дуньядин вири дишегълир гуьрчегбур жез алахънава, инанмиш тушир дишегълийриз гуьрчегвал уьмуьрдин агалкъунрин бине я. И кар гъакъи жез башламишнатла лугъуз четин я, амма гуьрчегвилехъ калтутунра дуньяди вичин гуьрчегвал квадариз башламишна. Гуьрчегвилез вичелди гун-къачун, гъарай-эвер авурла кландач. Къилинди къенепатан гуьрчегвал тирди бязибурун риклел гъеле алама. Амма дуньядин няметрин гуьгъуьна авай инсанрин риклелай, ам гъакъи къазанмишзавайди ятла алатнава. Гуьрчегвиляй дамахсузвал квахъзавайла, амуькзавайди анжах гъашервал я. Анжах инанмиш дишегълийриз къенепатан гуьрчегвилеин а сир (дамахсузвал) къедалди чизва, вучиз лагъайтла ам имандинди я.

Регъятдиз жезвач

Дамахсузвал виридавай регъятдиз жезвач. Им члехи авун, гегеншарун лазим тир жуван руьгъдин вердишвал я. Вучиз лагъайтла, винихъ къейдавал, а дамахсузвилехъ къве жуьре ава. Къалурун паталди тир дамахсузвили «тапан дамахсузвал» твар къазанмишнава. Им сифтегъанда авай мана квадарнавай са гъихътин ятлани къалп жезва. Им, гзаф вахтара имансуз дишегълийри ишлемишзава, амма гъар

са мусурман ваха вичик а гъакъикъиди тушир дамахсузвал кватла чирун лазим я. Дамахсузвал вичел члугвадайди тирвили, дишегълийри чпиз кванзавай кваллах къилиз акъудун: чамраз, адан мукъвабуруз, кваллахал эцигзавайдаз ва икъи мад, бегенмиш хъун патал, адакай са гъихътин ятлани тадарақдикай хъиз куьмек къачузва. «Однокласникра» мусурман вахарин шикалриз килигиз заз, гъайиф хъи, гуьзел чарара тунвай, винелай «дамахсузвал» къенвайбурни аквазва. Рушал гъижаб ала, рацъамар дуьзарнава, члагурнавай вилер агъуз килигзава, яни, чпивай хъайитла, дамахсузвилелди килигзава. Чин яру хъуни ахътиндан регъувликай лугъун лазим я. Ва эхирдайни, къерехривай татуаж авунвай ботексдин пшазарри эвер гузвай хъвериз (эхъ, эхъ, гъакъи). Ихътинбуру зун лап къарсатмишзава. Гуьрчегвиликай ана амуькзавайди, гъа имансуз дишегълийрин хъиз, дамахсузвал гвачирди – гъашервал я. Ахпа а руша гадайрин патлахъай анжах члуру ва я тапан теклифар къвезва лугъуз шикаятзава. Гъихътин хабар къун ятла, гъахътин жаваб я ман. Эгер куьне вири къуватралди жуван лайихлувилер къалурзаватла, гъижаб алатлани куьн ада кевнавачирди, абур квехъ авайди

къейдзаватла, куьн «зун эркекди жагъурзавай дишиди я» лугъузвай светский дишегълидиз ухшар жезва. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Гъар са диндихъ вичин къетленвал ава ва Исламдин къетленвал дамахсузвал я» (Бухари). Гъижаб алай дишегъли акурла, зун гзаф шад я ва а гъижаб адан къеняй экъечънавайди акурла, шадвилехъ сергъят авач. Къеняйни ам кевнава ва адан къенепатан гъижабдин кланик гъакъикъи, къалп тушир дамахсузвилеин цуьк экъечъзава ва атир чклуьрзава.

Дамахсузвал – такабурувал

Са мусурман ваха лагъай «Дишегълийри такабурувилелди гъижаб алуькунал зун шад я» келимади заз гзаф тларна. А вахтунда за фикирна: «И келимади са вуч ятлани дуьз къвезвач...» Анжах гуьгъуьнлай фикирдиз атана: «Гъижаб такабурувилелди алуькна виже къвезвач». Бязи мусурман вахари дуьздиз алуькна, гъатта рангарикайни чеб магъумарна чпи ийизвай кардикай ахътин игитвал туклуьрзава хъи... Шегъердин куьчейра фидайла абур чпи-чеб гъакъи тухузватла къатлуьз жеда. Чене хкажна, вичелай гъейри мад са касни куьчеда

авачирди хъиз къекъвез, къаншардиз къвезвай дишегълийриз патлахъди килигиз... Эхъ, са патлахъай, вичин гъижабдихъай адаз регъуь туш ва ам ала лагъана лап къулайдиз гъисс авуна са писвални авач. Амма эгер ам дамахдивди алуькзаватла, вири лайихлувилер квадарзава, гуьрчегвал амуькзавач. Гъатта вичин чинай риклиз хуш тушир руш эгер дамахсузвилелди гуьрчег ятла, ам акъалтлай хуш жедайди жезва. Амма дамахсузвал – им, сифте нубатда, косметикадин тадарак туш, им инанмиш риклин клусар, адан рангар я. Амма, гъижаб тапан дамахсузвал я гъич лугъуз жедач. Гъижаб алачиз дамахсузвал гъич жедач. И ериди чав жуван нефс къалурзавай вири кевириз тазва. Чи инанмиш, багъа юлдашри субутзава: «Чинардиз ухшар клалуб чна гъакъи кевирда», «Вахъ ахътин еке ва гуьзел вилер ава, чамрахъ галаз таниш жедайла, абур агъузиз жедач», «Ша чна ваз дар перем къачун, вахъ лап хъсан буй ава» ва икъи мад. Имансуз ва имандал зайиф инсанри фикирзава хъи, и дуньядал чалай аслу са вуч ятлани ава. Фикирзава хъи, винел патан акунрихъ дишегълидин бахтлувал къазанмишдай хътин къуват ава. Шейтланди, эгер чна чи лайихлувилер са тлимил хъайитлани къалур тавуртла, абур такуна амуькда лугъуз, кичлерар гузва. Чи дамахсузвал гзаф вахтара ахтармишунра жезва. Вири крар Аллагъдин ﷻ гъиле ава, чи дуьадиз Ада ﷻ чи къенепатан, руьгъдин лайихлувилериз килигна жаваб гузва.

«Зун дамах гвачирди я»

Эгер руьгъ хкажиз чалишмиш жез ва къене авай назик цуькведихъ гелкъуьн тийиз хъайитла, дамахсуз касдин а хъсан ерини квахъун мумкин я. Гъакъикъатда, жувакай «Зун дамах гвачирди я» лугъуз фикирун – им дамахсузвал хъанач. Мусурмандин хас маса вири ерияр хъиз дамахсузвални чаз, инш-Аллагъ, женнетгълияр жедалди бес жедач. Ана чаз вири герек къадар ва гъамишалугъ жеда, амма и дуньяда амуькзавайди, анжах вири къуватар эцигна зегъмет члугун я.

Гъижаб Аллагъдин ﷻ патай пишкеш я

Макъала:
Саида Ибрагъимова

Гуьрметлу стхярни вахар! И макъала куьн патал я. Дуьз лагъайтла, Исламдин либасди дишегълийриз гузвай къулайвилайкай гъеле хабар авачирбур патал. Аллагъ ﷻ чи Халикъ ﷻ я ва чун куь бахтлу ийидатла адаз лап хъсандиз чизва. Чун элкъуьрна къунвай вири Ада ﷻ арадал гъанвайбур я. Ада ﷻ арадал гъанвай гъар са затл вичин жигъетдай къетленди, тикрар тежедайди хъанва. Чи Чилин шардал балугъар ва нуьклерни къушар, гъашаратар яшамис жезва, салан майварни емишар экъечъзава... Вичи халкънавай бязи затлариз Аллагъди ﷻ тлели хатасузвал ганва, яни абурни гъижаб алуькзава. Аламат яни? Ятла ша чун адетдин затлариз килигин ва абур ахтармишин. Къерецар чкалда авайла абурхъ вучиз хъсан дад жедалди куьне садрани фикирани? Алимри субутзавайвал, чкалда амуькнавай къерецар неинки дадлу, гъакъи адан хийирлувални гзаф я. Михъи тавунвай къерецдин чкалди ам гъавадикай ва экуьнкай хъсандиз хуьзва. Чкалдай акъуднамазди къерецдик квай хийирлу затлар члуьр жез башламишзава. Икъи, къерецдин чкал, ам патал гъижаб я.

Харар гъакъикъатдани лап хъсан набатат я. Ада вич тлелиатдин гъар жуьре шартларикай, гъашаратрикай хуьзвай гуьзел къацу гъижаб дамахдивди къалурзава. Аллагъди ﷻ харариз аламатдин тегъерда туклуьр хъанвай гъижаб ганва, ам галачиз харар экъечълун фикирдиз гъунни четин я. Цар-цар гузвай туракъ рангунин гъижаб... гъелбетда, им партахалдин хам я. И аламатдин емиш клан тийидай яраб вуж аватла? Адан туракъ рангунин гъижабди партахалдин дадлу клусар хуьзва. Тахъайтла адани вичин дадлувал квадарда. И тегъерда Аллагъди ﷻ банан, кокос, нар ва маса емишарни хвенва. Абурукай гъар садал вичиз хас тир жуьредин гуьзел гъижаб ала. Виридалайни клеви гъижаб гуьлуьн гевгъердиз ганва. Раковинади гевгъер гуьлуьн гъайванрикай хуьзва ва адан къенепатан гуьзелвал квадарзава. И жигъетдай мисалар мадни гъиз жеда, амма, за фикирзавайвал, манадин гъавурда куьн гъатнава. Гъа са вахтунда, Аллагъдиз вичи халкънавайбурукай вирибурулайни инсан пара кланда. Гъижаб гуьлуьн, дишегълидин къайгъу Аллагъди ﷻ иллаки гзаф члугунва. Гъижаб алуькунуькди мусурман дишегълидиз чизва хъи, ам Аллагъдин ﷻ патай пишкеш я. Ада дишегъли члуьр фикирар авай вилерикай, тларвилерикай, пис крарикай хуьзва.

Гъижаб алуькунуькди а либасди вичиз гуьрчегвал, гуьрмет багъишзавайди дишегълидиз чизва. Гъижабдалди дишегъли чуьнуьхуналди Аллагъдиз ﷻ чизва хъи, зайифди, назикди тир дишегълидин къамат хатасузвиле хуьзва. Акъи хъайила, Исламда дишегълийриз зулум авуникай суьгъбет гъич физвач, акси яз, гъижабди адаз аслу туширвилеин, руьгъдин къулайвилеин, секинвилеин гъисер багъишзава. Чун мусурманар я – багъа таватар, ингъе вучиз чна гъижаб алуькзаватла. Бахтлувилелди ам алуькзава, мад гъакъи хъун мумкин я къван эгер гъижаб – им Аллагъдин патай пишкеш хъайила! Къилел шал алаз садни дуньядал къвезвач. Амма чи гъардан къиле жуьв масадан вилерикай хуьнин фикир ава. Гуьрметлу вахар, вичин винел патан акунри члуьр фикирар гъин тийизвай, чеб акурла Халикъ ﷻ риклел къвезвай рушариз куьне риклин къеняй гуьрмет, гъелбетда, ийизава. Куьруь парталар алай руша, автобусдай экъечъдайла, вичин даду гъакъи кев хъийидатла, чаз виридаз акунва жеда. Амма вучиз ада акъи ийизва? Жаваб регъятди я: ада вичин винел патан акунрин тлелисузвал къатлуьз, руьгъдай адаз Аллагъдин пишкеш алуьклиз кланзава. Куьне гъелелигни гъижаб алуькзавачни? Къенин йикъалай алуьклиз чалишмиш хуьхъ.

Суалриз жавабар гайибур:
Дагъустандин Исламдин университетдин выпускник Мугъаммад-Амин Мугъаммадрасулов ва хизандизни аялриз куьмек гузвай Центрдin психолог-консультант Мурзаев Алиасгъаб Анатольевич я.

ГЪУЪЛУЪХЪ ГАЛАЗ ЯШАМИШ ХЪУН ЗАЗ АЗИЯТ Я . . .

ISLAM.RU САЙТДА ИХТИБАРДИН ЛИНИЯ – ON-LINE АХЪАЙНАВА.

Зун гъуълуз фена къуд йис я. Чахъ кьве руш ава. Кар ана ава хьи, чна уьмуьрар сад авур сифте йикъсалай ам Интернетдилай аслу хъуни зун пашманарна... Гъамиша компютердин вилик ацукънава, кьугъвазва, чара дишегълийрихъ галаз ада суьгъбетарзава... Зи кефи и карди гъамиша хазва. Им мусурмандиз хас жуьре туш. Адавай и крар акъвазарун за гзаф тлалабна. Нетижанда я чун къалриз акъатзава, я зун вилер кевуниз, ам вич гъавурда гъатун гуьзетуниз мажбур жезва... Чун адан диде-бубадихъ галаз са квалле яшамин жезва. Га са вахтунда, зини адан дидедин араярни хъсан туш. Ада зун чпин хизандиз лайихлуди тушиз гъисабзава ва куьлуь-шуьлуьйрилай къалар акъудиз эгечзава: квал миxьун, пакамахъ къарагъзавай вахт ва ик мад, адаз бегенмиш жезвач. Аллагдай ﷺ кьин хьурай, за ам ва адан хизан патал вири ийизва, ама жаваб яз адан дидедин патай анжах разисузвал ва вичин патайни фикир тагун къачузва...

Эхиримжи са шумуд йисуз зи гъуъл талукъ кваллахдин чка амачиз амуькна. Га йикъсалай куьлухъ хизанда заз секинвал амач, вучиз лагъайтла чна кваллиз къазанжи гъизвач, чпин къуьнерал ала лугъуз адан диде гъамиша нарази я... Адан гафариз за анжах кисуналди жаваб гузва ва гъуълузни са затни лугъун тийиз чалишмиш жезва, яни хатур хун тавун патал... Гагъ адаз зи накъвар акурла, вуч хъанватла лугъуз хабарар къазва, амма чун къилди яшамин хъунал чара хъунал рази жезвач. Алай вахтунда чи хизандин къайгъу члугунин вири пар зал ала: къазанмишзава, аялрин къайгъу члугъвазва, квалин крар хъийиз чалишмиш жезва..., амма къуватар

бес жезвач. Гъуъл зи гъавурда гъатзавач, ам маса дишегълийрихъ галаз рахазва. Зун кваллиз хтайла, галай патахъни килиг тавун мумкин я... Заз виридалайни кичле тирди, ихътин гъалдик зи дин члур хъун я, зун ажугълу хъанва, гъуълукъайни адан дидекай жуван дустариз суьгъбетзава, вучиз лагъайтла и крар вири лугъун тавуна хуьз жезвач, дуьз кар тийизвайди заз чида. Кплар ахъа ийиз башламишнава, вучиз лагъайтла кваллахал лап четин я, квалле анлайни гзаф... Гъуълуз фейидалай куьлухъ зи дин члур жез башламишна, амма жуван гъуълуьн куьмекдалди жуван иман мадни мегъкемардай фикир аваз эвленмиш хъайиди тир. Диндин жигъетдай заз гъуълукъай чара хъжедай ихтиярар авани? Зи аялар нив гамукъда? Ихътин гъалазра завай яшамин хъжезмач!..

Алимдин жаваб:

Хизан хуьн, уьмуьрдин юлдашдин ва аялрин къайгъу члугун ва гъакни, гереквал аватла, диде-бубадин къайгъу члугун Исламдалди итимдин, гъуьлуьн, хизандин къилин хиве ава. Исламдин хизанрин кодексдай, гъуьлуь хуьн тийизвай дишегълидиз имамдин патав фена галаз чара жедай ихтиярар ава. Шариятта къалур тавунвай себебрикди ихътин кардай адаз малайикрин патай секинвал амуькдач. Чара хъайидалай (тлалакъ) ва я некагъ (фасх, хуль ва ик мад) члурайдалай куьлухъ аялрин ругуд йис тамам жедалди (тамйиз) абур дидедив гумукъзава, амма ихътин шартларди: 1) ам гъуьлуьз хъфидач, 2) ам гъа гъуьл, аялрин буба яшамин жезвай хуьре, шегъерда яшамин жеда. Эгер дишегъли гъуьлуьз хъфиз ва я маса чкада яшамин жез хъайитла, виликан гъуьлуьз аялар тлалаб хъийидай ихтиярар

ава. Аялрин ругуд йис хъайила, нихъ галаз амуькдагъла, абурувай хабар къун лазим я. И вахтунда, эгер дидедихъ галаз амуькбиз клан хъайитла, ам гъуьлуьз хъфиниз килигзавач. Аллагдай Расулди ﷺ лугъудай: чара хъун, Халикьдиз ﷺ Вичи къадагъа тавунвай крарикай виридалайни такланди я. Гъавилияй, хизан чкун тавун патал, уьмуьрдин юлдашри сада-садаз герек тир фикир гун чарасуз я, вучиз лагъайтла и кар (чара хъун) Аллагдай ﷺ хъсан акъвазвач. Идалай гъейри, чара хъун шайтландин виридалайни рикл алай кар я, вучиз лагъайтла ада и кар патал вири къуватар эцигзава, вични эгер мусурмандин хизан яз хъайитла.

Мусурман психологдин меслят:

Чара жез клан хъунин суалдик за кхлурдач, и кардин гъакъиндай вичин фикир къуй теологди лугъурай. Арадал атанвай гъакъикъатдай, араяр хъсанаруналди экъечлун, Куь хизан члур тавун за жуван месэлайрай яз гъисабзава. Гъелбетда, гзаф крар, куьне куь вилик эцигдай шартларилай, метлебрилай аслу я. Сифте нубатда, жуван фикир, арадал атанвай гъакъикъат хъсан патахъ дегишаруниз це, яни хизан хуьниз. Сифте нубатда месэла са шумуд хилез пайна ва абур къилди-къилди гъялун герек я. Эгер вири санлай садлагъана дегишариз клан хъайитла, куьн хъсан нетижадал къведач. Сифте гъялна кланзавай месэла – им куь ва гъуьлуьн дидедин араяр я, вучиз лагъайтла и кардилай вири аслу я. Куьне лугъузва хьи, адан гъамишан наразивериз куьне кисуналди, и карда гъуьрмет акулалди жаваб гузва. Га са вахтунда, куь къаридин вилерай кисун масакла акун мумкин я. Квез туьгъмет ийидайла, ада кисун ваь, гъавурда гъатдай жаваб гуьзетзава. Акъвазвайвал, кевидаказ, ажугъдалди

рахана ва гъакл киснани дуьз къвезвач. Адан туьгъметрин сан хкажариз, яни жува-жувазни туьгъметариз эгечла. Им жува-жувал гъил хкажиз эверун туш. Ина мана маса карда ава. Туьгъметзавай къаридиз, куьнени жуваз туьгъметиз акурла, ам куьн хуьз эгечла. Месела, куьн вичин къуьнерал ала лагъана туьгъметзава. Им ада куьн кисун патал ваь, куь вилера вичин важиблудвал акун, квез виридаз вичи хизандик куьтазвай пай къалурун патал лугъузва. Эгер куьне хизанда жува са карни тийизвайди лугъуз, адан къамат, къайгъу-дарвал мадни хкажариз алахъайтла – им ада гуьзетайвал жеда ва ада куь пад къаз, вичикай куьн хуьз башламишда. Адахъ галаз суьгъбетара, адан крарикай, жегъил вахтарикай хабар яхъ. Ик квез ам инсан хъизни гъихътинди ятла хъсандиз чир жеда. Гъуьлуьз талукъдаказ ийизвай крарни маса патахъ дегишарун лазим я. Сифте нубатда адаз туьгъметарун акъвазарайтла жеда, вучиз лагъайтла хийир авач къван. Абурун себебдикди анжах къалар жезва. Ада вичивай винел акъуд тежезвай крар къугъунра винел акъудиз хъунин себебдикди ам къугъунни ийизва. Ик муьквал-муьквал жезвайди я, им авай гъакъикъат дегишарун я. Шейэрин гъакъиндай къайгъу члугун жувал къачумир, абурун кимивал вичи гъиссрай. Къуй ахпа адан дидеди хъиз къазанмишдай рекъер-хулер къалуррай. Ада са карни тавунин гъакъиндай ийизвай туьгъметри ам мадни виртуальный уьмуьрдиз ракуьрун мумкин я. Са тлимил адан тарифариз башламиша. И кардалди ам вич-вичихъ инанмиш жез башламишда. Дин мегъкемарун патахъай лагъайтла, и карда куьн куь виридалайни хъсан куьмекчи я. И карда виридалайни хъсан куьмек, Ислам чируни гуда. Иллаки адан тарих (ана гзаф мисалар ава) чируни. И карди квез дуьнья акунин тегъер дегишарда.

АЯЛАР ПАТАЛ

Къуни-къуншивал

Са юкбуз дахдиз аялрин квалле Айшани диде къуншийрикай ихтилатар ийиз ацукънаваз акуна. Руша чпин къуншияр гъихътин мегърибан, чин ачух, хъсан инсанар ятла, ихтилатзавай. Га и арада дахди, абур авай кваллиз гъахъна, ик лагъана: «Ваз чидани, чан руш, квал къачудалди, къуншидал вужар яшамин жезватла килигна кланда. Къуншияр хъсанбур хъяна кланда, вучиз лагъайтла, чи Пайгъамбардини ﷺ ик лагъанай: «Квал къачудалди, къунши хъягъа».

Гила кьве къуншидин арада хъайи итижлу ва вичикай тарс хкуд жедай агъвалатдихъ яб акала: «Са итимдал тадиз вахкана кланзавай бурж алаз хъана. Ийир-тийир квахъай ада вичин квал маса гудай къарар къабулна. Сифтени-сифте вичин квал ада къуншидиз теклифна...Къуншидини, вучиз адан риклел садлагъана квал маса гун акъалтна, лагъана хабар къуна. Итимди вичел гзаф буржар алайдакай ихтилат авуна. Ахпа ихтилат квалин къиметдикай фена. Квалихъ еке къимет авайтлани, ам вичин хъсан къуншидиз гъа вичел алай буржунин къиметдайни маса гуз гъазур тир. Къуншидини адавай адал алай бурж гъикъванди ятла, ва низ

буржлу ятла хабарар къуна ва пакадин юкбуз садсадал гъалтун меслят хъана. Пакадин юкбуз гъа итим атайла, къуншиди адаз ик лагъана: «За накъ фена ви бурж вахгана. Гила вун адакай азад я. Санизни фимир, жуван квалле яшамин хъун давамар ая». «Вуна акл вучиз авуна?! Бес ваз, заз килигна, зурба зарар хъана хьи!» - гъарай акъатна итимдай». За ам зарар хъайидай гъисабзавач, - давамарна къуншиди. - Заз адалай гзаф зарар, эгер вун хътин къунши завай къакъатнайтла, жедай». «Айша, рази хуьхъ захъ галаз, ада гъикъван намуслу кар авуна!»-лагъана дахди. «Ээээээхъ»-жаваб гана Айшади, маса гаф жагъун тавурла. Дахди мадни дамарна: «Са сеферда Пайгъамбардивай ﷺ, вичи капл-дуьа ийиз, север хуьзвай, амма къуншийриз зиян гузвай дишегълидикай хабар къуна. Пайгъамбарди ﷺ: «Ам Жегъеннемдиз аватда», - лагъана. Гъаниз килигна, къуншийриз зарар гун виже къведай кваллах туш - им еке гунагъ я. «Вунни, чан руш, вахъ жуван квал хъайила, къуншийрихъ галаз гъамиша чин ачухдаказ, сивел хъвер алаз рахух. Гъабурун шадвиле шадвал ийиз, бедбахтвал атайла, куьмек гуз алахъ. Къуншидиз са

дакланвал хъайила, бязибуруз хъиз, шад хъун - им хъсан туш. Жез хъайитла, къуншийриз савкъатар ийизни алахъ. Абуру екебур тахъайтлани, къайгъу авач. Къунши кваз къун - им вири савкъатрилай багъа я. Чи Пайгъамбарди ﷺ лагъайвал, куьне квез чимивал гуз хъайитла, куь арада кланивални артух жеда. Я гафаралди, я амалралди къуншийрилиз зиян гана кландач. Са сеферда ихътин аламатдин агъвалат хъанай - са касди вичин квал къиферивди ацланва лугъуз, шикаятна. Вирида адаз «кац къачу къифер къадайвал» лагъайла, ада ихътин жаваб гана: «Заз кадин ван атай къифер зи къуншийрин квалериз катна, Аллагдай закай хъел къвез кичезва!» Акъвазвани, чан руш, гъихътин рикл чехи, чпин къуншийрин къайгъуда авай инсанар аватла дуьньяда!? Чнани абурулай чешне къачуна, абуру хъиз авуна кланда. Чи Пайгъамбардин ﷺ гъаятдиз са къуншиди гъамиша зирзибил гадариз хъана. Пайгъамбардиз ﷺ хъел къвезвайтлани, ада эхзавай. Пис къунши гъалтайтла, Аллагдай патал, эхна кланда. Аллагдайиз вунни клан жеда, ваз гъар са патахъай гуда. Вун гъавурда акъунани, Айша?» - хабар къуна дахди. «Эхъ, ам виридан гъавурда акъунва, ва чи меслятрални ада амал ийида», - жаваб гана рушан паталай дидеди.

Газетдиз чар

Квез ас-саламу алейкум, и чар кӀелзавай чан, играми стхярни вахар. Зун, и чар кхызвайди Ибрагьимов Забиуллагь Кьурагь райондин Ашарин хуьре дидедиз хьана. Амма са вахтунда зун хайи хуьр туна Тарумовский райондин Калиновка хуьруьз куьч жез мажбур хьана. Калиновкада зун яшамыш жез ингье 45 йис я. Мусурман кьайдаяр вири кьиле тухуз зун чалишмиш жезва. Чи хуьре са еке мискӀин ава. Жумья кпӀунал иниз са 100 кас кьван кьезва. Абуруз аферин, гьамиша кпӀунилай кьулухь эхиримжи дуьа заз гузва, за кӀелзава. Чи хуьре са 100 кьван лезги кӀвал ава. Абурукайни капӀ ийидай анжах са муьжуьд гадани итим ава. Заз квез гудай са шумуд суал ава.

Заз урус гьарфаралди кхьенвай «Кьулгьу» лугьудай гьвечи ктаб ава. Ана «Ясин», «Табарака», «Амма» Кьурьандин сураяр ва гзаф дуьаяр ава, гьатта сурарин варарал акьвазна кӀелдай дуьаяр ава. Абур вири за кӀелни ийизва. И ктабдай за кьейбурухьни кӀелзава, амма ина авай даргийри урус гьарфаралди кхьенвайбур кӀелун дуьз туш лугьудва. Бес абур гьахь яни? Мад за «Ясин» хуралай кӀелзава, гьалатӀ тежедайвал гагь ктабдизни вил язава. Заз жаваб це.

ЯхцӀурни цӀикьведриз кӀелдай дуьани заз хуралай чизва, амма арабир за чарчиз вил язава. Инални за 600-700 сеферда зикир кӀелзава. Гьикьван кӀелун лазим ятлани кхьихь. Суварриз, садакьа гайила, кӀелдай чӀехи дуьа заз чизва, амма гьвечи дуьа чириз кӀанзава. Месела, сада сад-кьве кило садакьа гайила кӀелдай са гьвечи дуьа. Имни заз кхьихь.

Даस्ताмаз гьачиз зикир кӀелун гунагь яни?

Захьни сагьламвал авач, бязи вахтара дастамаз гьачиз йифиз ам кӀелзава.

Гьурметлу лезги стхяр, квез Аллагьди ﷻ Мугьаммад Пайгьамбардин ﷺ гьурметдай чандин сагьвал ва рикӀин шадвал гурай! Я Аллагь!

Жаваб

Ва алайкум саям, гьурметлу Ибрагьимов Забиуллагь халу. Чаз чар кхьей куь чан сагьрай, гележегдани квез Аллагьди ﷻ ибадат, капӀ-теат ва хьсан кӀвалахар ийиз куьмек гурай! Квез ва вири мусурманриз Женнет кьисмет хьурай! Амин. Гила чна Аллагьдин ﷻ куьмекдалди, шариатдин сергьятра аваз, куь суалриз жаваб гуда:

ЭДЕБИЯТ

Исламдин шипрар

Гьажикьасум Гьажимагьамедов,
Мегьарамдхуьр.

Диндал ша вун!

Пайгьамбардал ﷺ гьваш салават,
Куьруь уьмуьр жедалди кьатӀ.
Дин эгьли хьухь, жемир фасад,
РикӀяй - мецӀай Аллагь ﷻ талгьуз.
ГьикӀ фида вун мичӀи суруз.

Калам – Кьурьан я аманат,
Ша ам чна хуьн саламат.
Иблис ятлани вал гьавалат,
Ягьалмиш яз, жемир яб гуз
Вун уьткем хьухь, - туш вун ялгьуз.

Диндал текьвез вуч я кими,
Сад Аллагьди ﷻ ганва вири.
Девлетдихь гьил мийир яргьи,
Чи уьмуьр я гзаф куьруь,
Чи дин-Ислам кьамир ужуз
Диндал ша вун, - гьил ягь хуруз.

Эй инсанар фикирар чи пара я,
Фана дуьнья чаз са вад кьан чара я,
Геж тавуна ферзер вири ада ая.
Ахиратда жервал хийир,
Сад Аллагьдиз ﷻ ая зикир.

Ашар хуьр

Сад лагьайди, Кьурьандин сураяр ва аятар урус гьарфаралди кхьин ва гьа икӀ кхьенвайбур кӀелун кьадагьа я. Им чна тукӀуьрнавай гафар туш, им са шумуд виш йис чалай вилик яшамыш хьайи алимери чпин ктабра эцигнавай кьадагьа я. Месела, «Фатгьуль-муин» ктабда араб гьарфарилай гьейри маса гьарфаралди Кьурьандин аятар кхьин гьарам я лаганва. Вучиз ихтияр авачтӀа квезни чизва жеде. Вучиз лагьайтӀа араб чӀалан гьарфар лезги, урус чӀаларин гьарфарилай тафатлу я. Месела, са «з» сес араб чӀала пуд жуьрединди ава: «за», «заль», «зо» ва масабур. Гьавилий урус гьарфаралди кхьенвай «Ясиндиз» ва я маса аятриз Кьурьан лугьуз жедач, ам кӀелунай неинки суваб, гьакӀ гунагь жезва лугьудва алимери. Куь ният хьсанди я жеде, амма гьавурда акьун лазим я, гьатта араб чӀалал кӀелиз чизвайдазни «Ясин» кӀелун ферз туш, анжах сунна я. Иниз килигна, гьикьван четин хьайитлани, «Ясин» араб чӀалалди кӀелиз чизвайбурув кӀелиз туртӀа хьсан я. Урус гьарфаралди кхьенвай дуьаяр лагьайтӀа, кӀелдай ихтияр ава. Суал гун мумкин я: «Урус гьарфаралди Кьурьандин

аятар кхьидай ихтияр авачирла, бес бязи ктабра «аль-Фатигьа» урус гьарфаралди вучиз кхьенва?» Жаваб: «Ам чара авачиз кхьенва, вучиз лагьайтӀа «аль-Фатигьа» галачиз капӀ ийиз жезвач. КапӀ ийиз чириз кӀанзавай инсанри чирдайвал». «Ясин» кӀелун лагьайтӀа, ферз туш гьавилий ам кӀелунихь муьгьгежвал авач.

Кьвед лагьайди, гьикӀ ихцӀурни цӀикьведар чи динда авачтӀа, гьакӀ гьа юкьуз кӀелдай дуьани авач. Чи алимар шариатдин ктабра гзаф кьекьвена, амма дуьа гьатнач. Бязибуру «Молитвы по усопшим» лугьудай ктабда кхьенвай дуьа кьалурзава. Гьанани ам ихцӀурни цӀикьведрин юкьуз кӀелзавайди я лагьана кхьенвач хьй!

Бязибуру гьа юкьуз мейитдин як кӀарабрилай алатзава, гьавилий адаз регьят хьун патал ихцӀурни цӀикьведар ийизва лугьудва. Чаз малум хьайивал, Кьиблепатан Дагьустанда ихцӀурни цӀикьведар ва Кеферпатан Дагьустанда ихцӀурар тешкилзава, идан гьикӀ гьавурда акьун лазим я? Кьиблепатан Дагьустандин халкьарин кӀарабрилай як геж алатзавани? Идалайни гьейри бязи чкайра ихцӀурар ва ихцӀурни цӀикьведар кьведни тешкилзава. Шариатди чаз гьамиша кьейидахь дуьаяр кӀела, садакьаяр це лаганва, кьейиди це батмиш жезвайдаз тешпигь я, гьавилий ам гьамиша куьмекдихь муьгьтеж я. Кьейидахь межлис тешкилиз кӀанзавайбуру адетриз ваь, шариатдиз табий хьана кьуй ам са маса юкьуз тешкилрай. Месела 13 ва я 35-юкьуз.

Пуд лагьайди, зикир гьикьван гзаф кӀелайтӀа, гьакьван хьсан я. Бязи алимери лугьудвайвал, 70 агьзур сеферда кӀелун меслят кьалурзава.

Кьуд лагьайди, гьвечи садакьа гайила куьруь дуьа кӀелун ва чӀехи садакьа гайила яргьи дуьа кӀелун динда авач. Динди дуьа яргьиди ва я куьруьди лугьун тавуна, рикӀин сидкьидай авун меслят кьалурзава. Квевай яргьи дуьадин са пай кӀелайтӀани жеда.

Вад лагьайди, дастамаз гьачиз зикир кӀелун гунагь туш, амма ам гваз кӀелун меслят кьалурзава. Кьуй Аллагьди ﷻ чаз дуьзди кьабулдай ва чӀурудакай яргьа жедай кьуват гурай! Куьн Забиуллагь халу, Аллагьди ﷻ генани диндал кӀеви авурай! Палабда, чна кхьей жавабрин гьавурда куьн дуьз акьун, чи ният анжах шариатдихь галаз кьурвал жавабар гун я. Гьавурда такьур чкайр хьайитӀа, чаз хабар це! Квез чухсагьул!

И гафар вуна авуна гьис,
Акьуд рикӀяй, тадиз иблис.
Имандал ша! - жедач ваз пис.
Физва вахтар адаз яб гуз,
Диндал ша вун, - гьил ягь хуруз.

Кьиникь рикӀелай алудмир.
Гьич шак алач, керчек я,
Аллагь, Аллагь вун тек я,
Имандаллаз фейидаз,
Гьелбетда вун куьмек я.

Экуьнахь фад кьарагьна,
Гьилер цавуз хкажна,
Сад Аллагьдал иман гьваш,
Рекьидайди рикӀел гьваш.

Пис крарвай кьакьудна,
Иблис рикӀяй акьудна,
Женнетдиз фин умудна,
МецӀай на лагь Сад Аллагь.

Нефс ахьаймир на акьван,
Фикир ая, эй инсан,
Ваз и гафар хьухь гьаян,
Гваз фирди я на иман.

Шукур хьуй Ви садвилез,
Кьезил ая чи гунагь,
Аллагь, Аллагь, я Аллагь,
Ля иллягьа илляллагь.

Эхиратдин дуванда,
Пайгьамбардикай ﷺ жервал панагь
Аллагь, Аллагь, я Аллагь,
Кьезил ая чи гунагь.

Челебов Челеб,
Парагь хуьр

Аллагьди гузва вири

Сад Аллагьди вири гузва инсанриз
Намус хвена сад Аллагьдиз икрамин.
Гьар яш хьанвай са инсанди.
Гьвечибуруз Аллагьдин рехь кьалурин.

Сад Аллагьди нур гузва чаз.
Ачухарна рехь гузва чаз
Дуьз вун фена кӀанда
Гьар сятда гьам рикӀеваз

Аллагь рикӀел хьайитӀа чи
Саламат рехь жеда гьам чаз
Мусурманар гьавурда хьухь
ГьакӀ авуртӀа хьсан жеда чаз

Гьич садани куьне чӀуру фикирмир
Гьар са куьнихь иеси ава дуьньяда
Гьамни чизва чаз сад Аллагь Вич язава
Гьар камуниз Аллагьдин тӀвар кьада за.

За столар ва стулар мехъерар ийизвайбурув кирида вугузва. Заз ван хъайивал, им гьарам я. Сад лагъайди, им гьарам яни? Къвед лагъайдини вучиз гьарам я?

Мехъерар исятда къве жуьрединбур ава: шариатдихъ галаз кьан тийидайбур, яни музыка, ички ва мадни гьарам шейэр квайбур (ихътинбур чи халкъдин арада пара я) ва шариатдин истемешунриз жаваб гузвайбур, яни гьарам квачир, мавлиддал ийизвай мехъерар (ихътинбур, гъайиф хъи, чи халкъдин арада тIимил я). Нагагъ куьне гьарамдин мехъер ийизвайбурув столарни стулар вугузватIа, - им куьне гьарамдиз куьмек ийизва лагъай чIал жеда, мавлиддалди мехъер ийизвайбурув вугайтIа, кьез гьакьидилай гьейри, сувабни жеда. Пайгъамбардин ﷺ гьадисда лагъанва: «Гунагъ ийиз гьатта са гафунин кьатI лугьналди куьмек гайиди, гунагъкардин шерик я» (Ибн Мажагъ, Байгьакь).

ИкI хъайила, музыка, ички ва маса гьарам шейэр квай мехъер ийизвабуруз куьмек гун патал кирида столар ва стулар вугай (ва я маса къайдада куьмек гайи) касди абурун гунагъда иштиракзава. Са гафуналди, куьне ийизвайди гьарам кIвалах я, кьез гузвай пулни берекатсуз ва гьарамди я.

СикIрел гъурч ийидай ихтияр авани?

Шариатди сикIрен як тIуьниз ишлемишун меслят къалурзавач, амма гьарамни туш, яни гьалал я. СикIрен хам маса гудай ихтиярни ава. Амма гъурч ийидайла (гъи гъайвандал хъайитIани), хуьн лазим тир са важиблу шартI ава: тфенгдин куьмекдалди гъурч ийиз хъайитIа, янавай гъайван рекьидалди тукIуна кIанда, гъавилий адан кIвач ягъун меслят къалурзава, нагагъ тфенгдай ягъайла, гъайван тукIваз агакь тавуна къейитIа, ам тIуьниз ишлемишун гьарам жезва («Фатгъуль-му'ин»).

Килигдай папар, пис запабар кхъизвайбур яна рекьидай ихтияр шариатди гузвани? И мукьвара гъахътин кIвалах хъанва.

Адетдин инсанриз сада-садаз кьиникьин жаза гудай ихтияр авач. Нагагъ гьар садаз масад ягъиз рекьидай ихтияр ганвайтIа, сада-сад яна кьена куьтягдай. Гъавилий им шариатдин къазидин хиве авай кIвалах я. Гунагъарни гьар жуьрединбур ава: гъвечIи ва чIехи; чарадахъ галаз алакьалу тир ва анжах Аллагъдинни ﷻ лукIран арада авайбур; кьиникьин жаза къевезвай ва текъвезвай... Шариатдин къазияр Аллагъдин ﷻ къанун – шариат къиле хуьзвай улквейра ава. ИкI хъайила, пис запабар ийизвай ва я маса еке гунагъар ийизвайбурун месэла хуьруьн имамдихъ галаз гьална, шариатдин сергъатрай акъат тийизвай са къарар къабулун лазим я.

Нагагъ жуван мукьва кас яна кьенватIа, кьиникьдалди къисас вахчудай ихтияр авани?

Къисас вахчун – им шариатда лап важиблу ва четин месэла я. Иллаки кьиникьдалди къисас вахчун. И кар авун патал эвел шариатдин къазидин къилив фена, адавай къарар акъудун тIалабна кIанда. Гъайиф хъи, чи гьукуматда шариат тахъуниз килигна, шариатдин къазиярни авач. ГьакI ятIани, абур авач лагъана, инсандиз вичи къарар акъуддай ихтиярни авач. Мад тикрар хъийида, им лап важиблу ва четин месэла я. Къисас вахчун кIандай инсан илим авай имамдин къилив къванни фирай, адавай меслят тIалабрай, я туш хъи, меслят тIалабиз Махачкъалада авай ДУМД-диз (Дагъустандин мусурманрин Диндин Идара) фирай, инша-Аллагъ, абуру куьмекда.

Куьне газетдин алатай нумрада тестикъарайвал, имам Шафииди ва маса алимири чан алай инсанри къейидахъ гайи садакьайрикай ва кIелай Къуръандикай хийир жеда лагъанва. Бес абуру и аятдиз: «Инсанди вичи авурдалай гьейри мад са затIуникайни адаз хийир жедач» - акси къарар акъуднани? Идан гъавурда гьикI акъун лазим я?

Сад лагъайди чаз имам Шафии хътин чIехи алимири Къуръандиз акси къарарар акъудун мумкин туширди чир хуьн лазим я. Нагагъ чаз ачухдиз абурун къарарар Къуръандин са аятдиз акси яз аквазватIа, аятдин тафсирдиз (баяндиз) килигна кIанда, вучиз лагъайтIа аятар са шумуд жуьрединбур ава, гъа жергедай яз къуватдай вегъенвай (мансух) ва масад къуватдай вегъезвай (насих) аятар. Месела, сифте ички хуьн меслят къалур тийизвай аят, ахпа ам гьарам ийизвай аят ракурна (яни великьдай атай аят гуьгъуьнай ракурар аятди къуватдай вегъена). Гъа ихътин мисалар гзаф ава.

Къуръандин тафсирра лугъузвайвал, Ан-Нажм» сурадин 39-аят: «Инсанди вичи авурдалай гьейри мад са затIуникайни адаз хийир жедач» -къуватдай вегъенвайди (мансух) я. Ибн Аббаса ам и аятди (мана): «Инанмиш хъайибуруз абурун несилни табий хъайитIа, За абур Женнетда санал, са дережада жедайвал ийида ва абурун (несилдин) амалрин сувабдикай бубаяр (ата-бубаяр) магърумардач» («АтI-Тур» сурадин 21-аят) – къуватдай вегъенвайди тестикъарна («Тафсиру Пабар» 22-том, 546, 547-чинар). Бухаридини Муслима ахъайнавай гьадисда лагъанва: «Са инсан Пайгъамбардин ﷺ къилив атана жузуна: «Зи диде кьена, за адахъ садакьа гайитIа, адаз суваб жедали?» Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана: «Эхъ» («Тафсиру Багъави»). ИкI хъайила, къейибуруз чан алайбуру авур хъсан амалрикай хийир жезва ва алимар аятриз акси туш.

ПОДПИСКА-2013

Гъурметлу стхаяр ва вахар!
2013-йис патал подписка давам жезва. Лезги чIалал акъатзавай «Ас-Салам» газет кьез кIани почтунин отделенийра, района кIвалахзавай чи векилривай ва я редакциядиз атана кхъиз жеда. Йисан къимет: 281 манат. Индекс 51395
Гъурметлу мусурманар, «Ас-Салам» газет кхъиз рикIелай алудмир!

Гъурметлу газет кIелзавайбур!

Гила куь суалар, теклифар редакциядиз SMS-рин куьмекдалди 8928 523 80 11 нумрадиз ва ДУМД-диз 8988 291 55 54 нумрадиз зенг авуна гуз жедайди чна кьез хабар гузва.

ЯхцIурни цIикьведар гьикI тешкилун лазим я?

ЯхцIурни цIикьведар (яхцIура) къиле тухун меслят къалурзавач, идалайни гьейри абур авуниз эвер гузвай делилар чи динда авач, акси яз абур инкар ийизвай гзаф делилар ава. Къейиди рикIел хкун патал адетар ийидайла, мусурманриз кафиррин адетриз тешпигъ жедай ихтияр авач. Малум тирвал, яхцIура хашпарайрин адет я. Ихътин межлисриз вири мукьва-къилийриз, гьатта яргъал шегъеррай ва хуьрерай эвер гузва – абур инжикли ийизва, еке харжар ийизва, гьатта бязи чкайра и югъ къейд ийидайла эрекьарни хъавза. Пайгъамбардин ﷺ гьадисда лагъанвайвал, къейидахъ пуд йикъалай гзаф яс къадай ихтияр авач.

Зикирдин, мавлиддин межлис авун ва хъайи суваб къейидан руьгъдиз багъишун – им шариатди ихтияр ганвай, гьатта меслят къалурзавай амал я. Эгер абур пак йикъара (месела, жуьмя югъ, Ашура...), пак варцара (Рамазан, Рабиу-ль-авваль...) тешкилайтIа генани гзаф суваб жеда. Амма и межлисар авун патал мейит кучудна 7, 40, 52-йикъар тайинарун ва анжах гъа и йикъариз абур авун суннатрик (динди меслят къалурзавай амалар), я ферзерик (динди истемешзавай амалар) акатзавач. Акси яз, инал лагъай хътин ният аваз 7, 40 ва 52-йикъариз межлис тешкилун Исламди хъсан амал яз гьисабзавач. Эгер зикирдин ва я мавлиддин межлис гъа и йикъарал (месела, 52-йикъал) ацалтайтIа, и межлис тешкилнавай касдиз 52-югъ виниз акъудунин ният хъана кIандач.

И сив хуьнин сувар мус куьтягъ хъайиди я, къведай йисуз мус башламишзава?

Чна фикирзавайвал, кьез сив хуьнин варз лугъуз кIанзавай, гьакI ятIа, 2012-йисан 18-август сив хуьнин вацран – Рамазан вацран эхиримжи югъ тир, 19-августдиз Сив хуьнин сувар хъанай. 2013-йисуз Рамазан варз тахминан 9-июлдиз алуькда. Амма, гъамиша хъиз, дуьз ам гъи югъ жеда, Ша'бан вацран эхирдай чир жеда.

Хатадай ял акъатайла, тIагъарат хъувун герек авани?

Ял акъатайла мусурманди тIагъарат хъувун (гъажетханадиз фин) герек къевезвач, ада анжах дастамаз чIурзава. Яни гьакI гъава акъатайла, нагагъ гъавадихъ галаз кьезни акъатайтIа, тIагъарат хъувун ва нажас галуькнавай чкаяр чухъун чарасуз я («Мугъниль-мугътаж»).

Инсан сура турла адан кIвачин тупIар къецIиларна чилихъ галуькдайвал авун лазим къевезвани?

Инсан сура турла кафан буш авун, хъвехъ кафандикай азадна чилихъ галуькдайвал авун, ам далудал ва я чинихъ элкьуьн тавун патал къилни кIвачерин тупIар сурун цлахъ галуькдайвал авун, далудихъни накъв агалдарун Сунна я. ТупIар къецIиларун герек къевезвач («Мугъниль-мугътаж»).

КIларин вахтар

Март

югъ	Пакаман Ас-СубхI	Рагъ экъечI-завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъдандин Аль-Гаср	Гъетрен Аль-Магъриб	Месин Аль-ГIишаъ
1	5:47	7:22	13:01	16:06	18:40	20:05
2	5:46	7:21	13:01	16:07	18:41	20:06
4	5:43	7:18	13:01	16:09	18:44	20:09
6	5:39	7:14	13:00	16:10	18:46	20:11
8	5:36	7:11	13:00	16:12	18:49	20:13
10	5:32	7:07	12:59	16:13	18:52	20:16
12	5:29	7:06	12:59	16:15	18:54	20:18
14	5:24	7:00	12:58	16:16	18:56	20:21
16	5:21	6:57	12:58	16:18	18:59	20:24
18	5:18	6:53	12:57	16:19	19:01	20:26
20	5:15	6:50	12:57	16:21	19:03	20:29
22	5:11	6:46	12:56	16:22	19:03	20:31
24	5:07	6:43	12:55	16:22	19:08	20:33
26	5:03	6:39	12:55	16:24	19:11	20:36
28	4:59	6:36	12:54	16:25	19:13	20:38
30	4:54	6:32	12:53	16:25	19:15	20:40